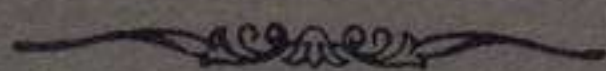


ספר הגאלה

על עניני הגאלה העתידה

מהרב רבנו משה בר נחמן ז"ל.



נעתק מכתב יד ישן נושן אשר בבריטיש מוזעאום בלונדון

יצא ראשונה לאור

על ידי

יעקב ליפשיץ.

מוכר ספרים ישנים ועתיקים בלונדון.



לונדון, תרס"ט.

בדפוסו של י. גרודיצקי, 48, מויל ענד, מזרח.

ספר הגאלה

על עניני הגאלה העתידה

מהרב רבנו משה בר נחמן ז"ל.

נעתק מכתב יד ישן נושן אשר בכרימיש מוועאום בלונדון

יצא ראשונה לאור

על ידי

יעקב ליפשיץ.

מוכר ספרים ישנים ועתיקים בלונדון.



לונדון, תרס"ט.

בדפוסו של י. גרודיצקי, 48, מייל ענד, מזרח.

R.477

מבוא.

הספר הנוכחי הוא מעשה ידי האדם הגדול בענקים הרמב"ן ז"ל והיה מונח בכ"י כמה מאות בשנים ובעל מאור עינים מזכירו ומביא ממנו מאמרים ובאשר חביבים עלי דברי הרמב"ן ז"ל לא חסתי על עמלי והעתקתי אותו מן כ"י ישן המונח בבריטיש מוזעאום בלונדון תחת מספר 26894 לא הוספתי ולא גרעתי מן כ"י רק העתקתי מלה במלה.

יעקב ליפשיץ.

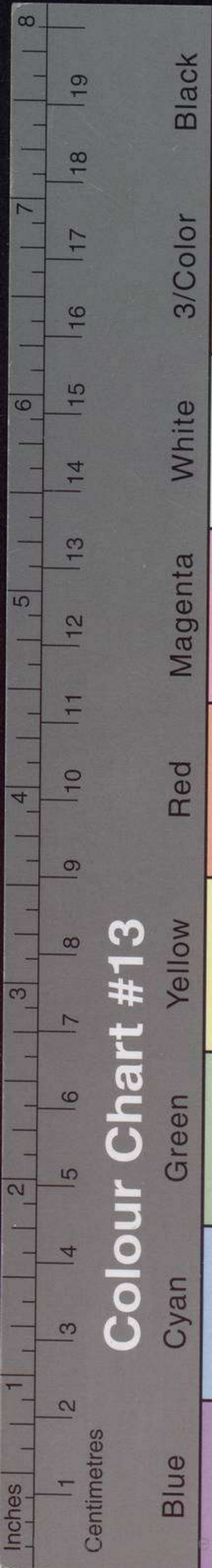
מזכרת כבוד

להרב הגדול החכם הכולל

דר' משה גאסער נ"י

אב"ד דק"ק ספרדים בלונדון והמדינה.

מאת המ"ל



Colour Chart #13

ספר "הגאלה" להרב ר' משה בר נחמן זצ"ל.

נאום המדבר אחרי הלל האלהים ותן לו תודה מרחישה המחשבה ומארשת השפתים בכל לב ובכל נפש ובכל כח ובכל מאד. אומר, כי חייבים אנחנו לחזק מתנים לאמץ כח מאד לדעת לעות את יעפי הגלות דבר הגאלה. והנה חפצנו לחפש הענין תחלה מספר תורת ה' התמימה אשר דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום יתעלה הנותנה ויתהדר על כסא מלכותו וישמח המביאה במתנת חלקו ויגיל העם המקבל אותה בהיות שכרו אתו ופעלתו לפניו. וידוע לכל יודע ספר כי תורתנו איננה דברי עתידות וחידות דברי הנביאים גם הכתובים וכי משה רבנו ע"ה הוא לבדו נביא המצות על ידו באו והגיעו אלינו ואין נביא רשאי לחדש בהם דבר מעתה ולכן אין רוב דבריו להודיע לנו הבאות רק שיאמר הצרות העתידות לבוא בדרך אזהרה והטובות והנחמות בדרך הזירון וכלם על תנאי החיים והטוב בעבדנו, והמות והרע בעבדנו. ואמת כי בכלל תוכחותיו או נחמותיו במקומות רבים הודיענו האותיות והשמיענו הבאות בין ברמו בין בדבור כי הנה ראינו פרשת כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם מדברת בלשון מראה פנים לשני הצדדים יחד, רצוני לומר ללשון אזהרה והתראה וללשון עתיד וכא בלא תנאי ושם נאמרה גם כן הבטחה ונחמה על הפנים האלה כדכת' ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת וגמר הענין. ונרמו עוד באותה פרשה רמו לגלות כמנין ונושנתם אולי גם כן נרמו בה חשבון הגאלה העתידה שהיא גאלת האמת כי גאלת בכל איננה גאלה שלמה רק לא נודע הסוד ההוא מפני שלא נודע קץ הגאלה כאשר לא היה גם כן סך חשבון הגלות נודע עד שאירע אותם והתבוננו בו וכן בבא הגאלה אלינו בע"ה אולי יתגלה מאותה הפרשה סך החשבון הכמוס בה ואם ישיב אדם עלי בסמכי על חשבון האותיות שקורין אותה גימטריא וידמה בעיניו כי הוא הבל וריק בעבור שיוכל אדם להוציא כמה פסוקים

לענין רע וזר בחשבון הזה. אנחנו משיבים ומודיעים לשואל הענין הזה
באשר הוא אמת כי אין אדם רשאי לדון בחשבון גמטריאות ולהוציא
מהן ענין עלה בדעתו אבל קבלה ביד רבותינו חכמי התלמוד הקדושים
ז"ל כי נמסרו למשה בסיני גימטריאות ידועות להיות זכר ואות לענין
הנאמר על פה עם שאר התורה שבעל פה בענין אגדה ומהן באסור
והתר כמו שאמרו סתם נזירות שלשים יום דכת' יהיה והענין הזה
כענין הגזרה שוה שהרבה גופי תורה תלוין בה והוא ענין שיכול אדם
להוציא ממנו דברים רעים וסותרים עקרי התורה אלא שאמרו בה אין
אדם דן גזרה שוה מעצמו והנה היא לקיים ולא לסתור וכן היה סוד
הגלות הנרמו בתיבת ונושנתם אצלנו מסורת וקבלה שבאותה פרשה
נרמות גימטריא בחשבון הגלות ולא נודעה עד שבאה הגזרה ההיא
ונתגלה סודה וכן מן הדומה גאלתנו העתידה נרמות שם בפרשה
מתחלת ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת עד סוף ההבטחה ההיא
ואמנם הענין מורה שאיננו על גאלת בבל כי לא היה באחרית הימים
רק קרוב לגלותם וגם כי ההבטחה הזאת לכל ישראל נאמרה לא
לחמישית והנה לא שבו בגאלה השניה רק מקצת שבט יהודה ובנימין
עם מה שיש בהם מן הפסולת והסלת נקיה נשארה בבבל וכן אצלי אע"פ
שתיבת ונושנתם חשבון הגלות הראשון ענין והפיץ ה' אתכם בעמים
אינו רק על גלותנו זאת שאנחנו בו מפוזרים בעמים ובגוים אבל אמר
הכתוב כי כאשר נגיע אל ונושנתם נאבד מעל הארץ ועוד יפיץ השם
אותנו בעמים ונשארונו מתי מספר בכל גוי וגוי אע"פ שכללנו רבים
עד שנשוב באחרית הימים אל ה' אלהינו. ושב משה רבנו ע"ה לבאר
פעם שנית בענין הזה ואמר בפרשה אחרת לשון יותר נוטה אל צד
העתיד והבא בלא תנאי אמר והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה
הכרכה והקללה והשבות אל לבבך בכל הגוים והבטיח כי אם יהיה
נרחק בקצה השמים משם יקבצך ה' אלהיך ומשם יקחך ואמר ומל
ה' אלהיך את לבבך. כלומר מאחר שהסכמת בלבך ושבת עד ה' אלהיך
גם הוא יעזור אותך ויסמוך אותך כענין והסירותי את לב האבן מבשרכם
ונתתי לכם לב בשר וכל הפרשה מורה כי היא על הגאלה העתידה
ואפילו למתקש שלא ירצה להודות שהיא נבואת עתיד רק תנאי
מתנאי התורה מכל מקום הנה גאלתנו בידינו בשובנו אל ה' לא אבדנו
אותה ברוב פשעינו ולא עבר זמנה בארץ ימי מרדנו כי הנה משה
אדוננו ע"ה מזהיר אותנו בכל מיני התראה ואזהרה המפחידנו בכל

להרמב"ן ז"ל.

ה

ענין פחד ואימה ככל הבאות עלינו ויותר מהמה לא התרה בנו מעולם
 שאם נאריך לחטוא שיחליף אותנו באומה אחרת או ישכח אותנו
 לגמרי ולא נכרת הברית אשר בינינו ובין אלהינו בקבלת תורתו על
 התנאי הזה רק תלה הדבר לעולם בשובנו ובמקומות טרם שובנו
 בזכרון וברחמנות כענין וזכרתי את בריתי יעקב וגו' ואלה הם סוף
 תוכחותיו בכל מקום. לא כאשר משיבים עלינו רבים כגון המינים
 הפורקים עול ועם נבל נברא יהלל ויתר הדתות וכן נאמר על הדרך
 הזה פרשת ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך כי אחרי שאמר כי יכרית
 ה' אלהיך את הגוים וגו' ואמר ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך. ואתה
 יודע כי פרשת כי יכרית ה' אלהיך את הגוים איננה על מנת שנחטא
 ונמרוד כדי שיאמר אותה סתם ויתנה בסוף על הרחבת הגבול כי
 תשמור את כל המצוה רק הפרשה הזאת כענין נבואת העתיד כי יודע
 משה אדוננו ית' המודיעו שאנחנו עתידים להיות עוברים ונכרית הגוים
 מלפנינו ונבדיל שלש ערים אך אין אנו מגיעים להיות זכותנו מרחיב
 לפנינו הגבול כל כך שנוסיף עוד שלש על השלש האלה עד שנשמור
 כל המצוה ויגיע הזמן שלא נחטא עוד לעולם ונלך בדרכי אלהינו כל
 הימים הוא שאמר כי תשמור את כל המצוה הזאת לעשותה אשר אנכי
 מצוך היום לאהבה את ה' אלהיך וללכת בדרכיו כל הימים. והנה נודע
 מענין התורה ומדבר כל נביא גם מדרכי החכמה כי רשות האדם נתונה
 בידו ולכן אם קודם שגלינו עבדנו בתכלית הזאת וכבשנו את יצרנו הרע
 לבלתי החטיא אותנו לעולם היה מרחיב גבולנו באותו הזמן על כן
 נאמרה הפרשה במלת ואם ומכל מקום הנה בידנו הרחבת הגבול ויתר
 הטובות והנחמות כאשר בארנו אלה וכיוצא בהם המקומות שנאמרה
 בהם גאלתנו בעניני התורה והמצוה על הדרך שפרשנו ויותר חזק מזה
 בסוף התורה שדבר בדרך נבואת עתיד מתחלת הנך שוכב עם אבותיך
 וקם העם הזה עד סוף פרשת האזינו ושם נאמרה הבטחה גדולה וחזקה
 בפסוק והיה כי תמצאנה אותו רעות רבות וצרות וענתה השירה הזאת
 לפניו לעד כי לא תשכח מפיו זרעו ונתנבא בשירה הזאת אשר היא
 בנו לעד אמת ונאמן בכל הצרות המגיעות אלינו בגלות הזאת כגון
 אמרתי אפאיהם אשכיתה מאנוש זכרם. והבטיחנו בסוף כי ידין עמו
 זכן הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו
 עמו וזאת נבואה עתידה איננה מתנאי האזהרות והיא עתידה על כרחן
 כי לא ראינו אנשי בית שני שהרנינו אותם גוים רק לענו עליהם בכל

מיני הביווי והכלמה בענין מה היהודים האמללים עושים ולא השיב
אלהינו נקם לצריו בזמן ההוא ולא כפר אדמתו עמו כי לא שרתה
שכינה עמהם בבית שני שהרי לא היתה שם גם נבואה רק בתחלת הבנין
חגי זכריה ומלאכי עוד יש בתורה נבואה עתידה והיא פרשת בלעם וידוע
בכתו' שהיה נביא גדול והאלהים ית' שם הדברים ההם בפיו והנאמר
עליו בקבלה הפלגה גדולה לעילוי נבואתו ואף כי כיון שנכתבה
בתורה הפרשה שלו והנה ידע בה משה רבנו מפי הגבורה שהיא
אמת ולא כתב לנו דברי משתגע ושם ארבע נבואות הראשונה פירש
שאינ רצון האלהים לקלל אותנו וכי אנחנו חלק האלהים לא תחת
ממשלת כוכב ומזל כמו ובגוים לא יתחשב ואמר על עצמו אחרי
שהם חלק השם תהי אחריתי כמוהו רמו כי אנחנו עם נוחלי גן עדן
כי אחרית האדם המות ואין אנו יורשי גיהנם ואברון ופעם שנית
נתנבא על כניסתן לארץ וכבשם אותה והרגם מלכיה הוא שנ' לא
ישכב עד יאכל מרף ודם חללים ישתה ומפני ששני הענינים האלה
רצוני לומר היותם חלק השם וכבשם הארץ עומד וקרוב לא קרא
עצמו בהם נביא ולא חוזה ויודע דעת עליון ובפעם השלישית ראה
במראות הנבואה עמדם בארץ לבטח ושכנם בתוכה וקרא עצמו שומע
אמרי אל וחווה. אמר על שכנם בארץ מה טובו אהליך יעקב משכנותיך
ישראל וראה בעוד עמדם בה כי יקום בה מלך ואחר כך תנשא עוד
המלכות הוא שאמר וירום מאנג מלכו ותנשא מלכותו רצונו לומר כי
המלך של העם הזה ירום יותר מאנג והוא שאול המלך הראשון
שנצחו ואחר כך תתנשא עוד מלכותו של העם הנזכר שיבא דוד
אחריו שמלכותו רמה ונשאת ולא יתכן לפרש ותנשא מלכותו שהוא
כנוי למלך הנזכר הוא שאול כי לא נשאת מלכותו מאחרי אנג רק
שב אחורנית והפעם הרביעית פירש כי נבואתו תבא באחרית הימים
ומפני כן קרא עצמו שומע אמרי אל וחווה והוסיף לאמר ויודע דעת
עליון והאומר כזה יודע אני דעת פלוני רצונו לומר שהוא מכיר ממנו
דברים שבלב ויודע אותן אע"פ שלא אמרן ולא גלה אותן וכן רצון
המתנבא הזה לאמר שהוא יודע ומגיד מה שבדעת עליון ובלבו לעשות
בעולמו כי יבצע את כל מעשהו וכן נאמר בענין הזה כי יום נקם
בלבי ואמרו ליבא לפומא לא גלי והוא הפלגת הסוד והרחקת הזמן
אמר אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב כשיררוך כוכב מיעקב והוא
המשיח כמו שנ' עליו וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתי הוה יקרקר

להרמב"ן ז"ל.

ז

כל בני שת והוא אבי כל חי מדבר כי הנה הכל אחיו לא היה לו
בן וקין נכרת זרעו ונשטף במבול ואמר ומחץ פאתי מואב הודיע
לבלק כי לא ימלט עמו מיד המלך הזה. ועוד אמר והאביד שריד
מעיר ופי' מכל עיר שבעולם ולא הסכמתי בזה עם המפרשים אותו
על דוד ע"ה מפני שני טעמים האחד כי ידענו שאין מן המתנבא
הזה עד דוד רק בארבע מאות שנה ואין אצל הנביאים זה אחרית
הימים ולא דבר רחוק מאוד כדי שיאמרו לא עתה ולא קרוב ולא
מצאנו הלשונות האלה רצוני לומר אחרית הימים ולא קרוב רק על
הגאלה העתידה כי בה נאמר כי לימים רבים והנה בנבואה השלישית
דבר על שאול ונפול אנג בידו והתנשא המלכות ולא הרחיק הזמן
באחת מן המלות האלה והטעם השני כי דוד מלכנו לא קרקר כל
בני שת רק שח אויביו מסביב וכן ענין הנבואות מורה בעצמו על
היות דברנו נכון בהיות כל אחת מוספת על העתידות ויתכן היות
הנבואה הזאת כוללת שני המשיחים על פי קבלת רבותינו ז"ל שהם
דורשים אראנו ולא עתה זה דוד אשורנו ולא קרוב זה משיח דרך
כוכב זה דוד וקם שבט זה משיח ומחץ פאתי מואב זה דוד וקרקר
כל בני שת זה משיח עוד ראה קום..... ושחה מלכויות גדולות
ואבדה ביד המשיח הוא שנאמר וצים ביד כתים שהם..... כדברי
המתרגם ואע"פ שמצאנו כתים שהוא אחד מבני יון אבל ילד משפחה
גדולה ונעשית אומה יחידה נקראת בשם אביהם הנה מצאנו בטחון
מפורש בגאלה העתידה לבא אלינו מתורת משה ע"ה וכאשר היטבנו
עיון בדברי התוכחות נבין באמת כי התוכחות שבתורה בפרשת אם
בחקותי הן אזהרות לגלות הראשון והבטחה לגאלה ממנו והתוכחות
שבמשנה תורה בפרשת והיה כי תבא אזהרה לגלות הזה והבטחה
שנגאל ממנו נתגלה לנו זה תחלה ממה שראינו שם בראשונות רמו
לשנות הגלות אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה ואתם
בארץ אויביכם ועוד אמר והארץ תעזב מהם ותרץ את שבתותיה
והכתוב אומר בגלות ההוא למלאת דבר ה' בפי ירמיה עד רצתה הארץ
את שבתותיה כל ימי השמה שבתה למלאת שבעים שנה כן התרה
בהם וכן הגיע אליהם כנגד בטול השמטות היה הגלות ונתברר שעל
הגלות ההוא דבר והסתכלנו עוד בספור הגאלה ואינו מבטיחם רק
בזכירת ברית אבות וזכירת הארץ לא שנמחול עונם וישובו כקדם ולא
שיכרית אויביהם והמגלים אותם ואתה יודע כי כן היה ענין הגאלה

ההיא וגם כן אינו מתנבא עליהם שיעשו תשובה שלימה וירצם האלהים רק בהתודו את עונם ואת עון אבותם כאשר התודה הניאל חטאנו ועוינו והרשענו ומרדנו וסור ממצותיך וגו' למלכינו לשרינו ולאבותינו וכתב כי בחטאינו ובעונות אבותינו ירושלם ועמך לחרפה ונחמיה התודה כן וכן עזרא מתודה מלכינו שרינו כהנינו ואבותינו לא עשו תורתך. ועוד הסתכלנו בעברות שמתרה אותם עליהם והם מאוס החקים וגעול המשפטים והפר הברית והענש שמביא עליהם השמדת הבמות והכרתת החמנים כענין שהיו בבית ראשון עובדי ע"ז ועוברי כל המצות ועוד מתרה והשימותי את מקדשיכם ולא אריח בריח ניחוחכם שהיה המקדש במעלתו והאש יורדת ומקבלת הקרבנות לריח ניחוח ואלה הם דברי הברית הראשון אבל בברית השני הסתכלנו וראינו כי לא נזכר שם קץ וקצבה לארך הגלות הזה ושהוא תלוי בתשובה בכל התורה והבטחת הגאלה שם הבטחה שלימה מעולה והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה וכילה פרשה ואמר והטיבך והרבך מאבותיך וגמר הענין והבטיח בהכרית המגלה ונתן ה' אלהיך את האלות האלה על אויביך ועל שנאיך אשר רדפוך כענין שכתוב עד כלה ונחרצה תתך על שומם וכן העברות שמתרה אותם עליהם בזה הברית לא נזכרו שם בשם עברות גדולות כע"ז ומאוס המשפטים והפר הברית כי לא היו בבית ההוא כמו שאמרו בית ראשון מפני מה חרב מפני ע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים בית שני שאנו בקיאיין בהם שהיו עוסקין בתורה ובגמילות חסדים מפני מה חרב מפני שנאת חנם שבהם לפיכך כתוב והיה אם לא תשמע בקול ה' אלהיך לשמור לעשות את כל מצותיו וחוקותיו וכן ענין התוכחות ישא ה' עליך גוי מרחוק מקצה הארץ כאשר ידאה הנשר שהיה עם רומה הרחוקים מאד מארץ ישראל ותמיד אומר בתוכחות עם אשר לא ידעת מפני רחוק ארצם ואין כן בדברי הברית הראשון מפני שגלו לבבל ואשור שהם קרובים ושרש יחוסנו משם כמו שאמרו שלשה חזרו למטעתן וכו' וכן והפיצך ה' בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ הוא פזור הגלות הזה שהוא מסוף העולם ועד סופו וכן והשיבך ה' מצרים באניות בגלות שיטום נהיה שמילא ספינות מהם כאשר כתוב בספר הרומים וכן יולך ה' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אותה ואבותיך הוא לכת אנריפס המלך לרומה בסוף בית שני ועל הליכתו חרב

הבית כאשר כתוב בספר יוסף בן גוריון והוא שנאמר עליו את מלכך אשר תקים עליך מפני שלא היה ראוי למלכות ואסור היה לפי התורה למלוך כמו שהוזכר במסכת סוטה רק הקימוהו עליהם אשר לא כדת ואחרי אשר הגיע דברינו עד הנה נחזור אחרי דברי הנביאים ואמנם אין צורך במרח הוזה כי כלם דברים מבוארים בביאת הגואל אלינו מפני שדבריהם דברי עתידות כאשר זכרתי אבל מפני שהעם הנבל שוענים עלינו במקצת דברים רק מאנשי תורתנו היה מי שהעמיד נחמת רוב הנביאים על חזקיהו ועל ענין בית שני מפני זה אנחנו זוכרים עם תכלית הקצור קצת מן המקומות המוכרחים בדברי הנביאים שהם לעתיד.

ודע כי העם אשר החליף תורתנו כאשר ראה מי שפקח עיניו, מהם שלא באו בימי המשיח שלהם רוב נחמת הנביאים בקשו צד ערמה ואמרו כי עוד יקיץ ויבא עמו הנשאר מן הנחמות ההם ואמנם לא עליהם אשיב כי אין דברם ראוי להשיב עליו..... כי בהמה שמן חלקו ומאכלו בריאה ועוד כי יארכו תשובותי עליהם בהיות מקומותם רבים ואין זה החפץ המבוקש מן המכתב הזה ועוד כי..... בה מפורסמים אצל כל עם ועם בדרכי הבחינות והראיות אצל כל שומע מצד הרחקת השכל הנטוע באדם מעיקר התולדת אכן אזכור קצת מן המקומות המבוארים בדברי הנביאים ע"ה בגאלה העתידה ואעיר עליהם ולא אזכיר רק המוכרחים מהם על פני כל מתעקש ולא לחדש דבר בזה אני אומר כי כבר נתפרשו הדברים על ידי מפרשים רבים ועל ידי החכם ר' אברהם בן עזרא החוקר שגם הוא אינו מעמיד בדבר הגאלה העתידה רק הכתובים המוכרחים בה והמתחכים אליה לכד ומן הענין המוכרח אצלנו פרשת רני עקרה כי שם כתוב כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצוף עליך ומגער בך. והנה אין זה קודם חרבן שני כי אז קצף וגער יותר מבראשונה ואין השבועה הזאת על תנאי שנעבוד כמו שאין שבועת מי נח על תנאי שלא יהא העולם ראוי למבול וכן הפרשיות הבאות אחרי כן כמו מי זה בא מאדום ששם כתב כי יום נקם בלבי ושנת גאלי באה והנה לא נגאלו ישראל במפלת האדומים רק הדבר לעתיד כענין שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה שגם זה עתיד באמת וכן ענין השמים החדשים והארץ החדשה עתיד כי שם כתב לא יהיה

ספר הגאלה

שם עול ימים וזקן אשר לא ימלא ימיו כי הנער בן מאה שנה ימות
והחוטא בן מאה שנה יקולל וגו' ובאמרו סך ידוע מורה כי הוא כן
ואיננו דרך משל והרחבת לשון רק כי ישוב העולם בסוף כאשר היה
בתחלתו בתולדת היצירה ויחיו שנים רבות כימי אדם ומתושלח וכן
כל הענין עד סוף הספר.

ודע כי כבר היה מעיון המפרשים לומר שזה הספר נחלק לשלש
נבואות מתחלתו עד ספור מפלת סנחריב ענין רובי הנחמות בכללן
על נפילת הצורר ההוא ועל גדלת חזקיהו וכאשר יצא המעשה ההוא
מכח הגזרה אל הפעל כאשר הזכיר בפרשת ויהי בארבע עשרה שנה
התחיל לנבא על גאלת בבל שכבר גזר גלותה כמו שנאמר והיו
סריסים בהיכל מלך בבל והתחיל על הגאלה ההיא נחמו נחמו עמי
ובאר בפרשיות הבאות אחרי כן ענין נבואתו כמו שנאמר באחת מן
הפרשיות ההנה העירותי מצפון ויאת ובאחרת למענכם שלחתי בבלה
ובאחרת מפורש בה כה אמר ה' למשיחו לכרש אשר החזקתי בימינו
ובאחרת צאו מבבל ברחו מכשדים וכן פירש הנביא מי הם הנגאלים
כמו שאמר שמעו זאת בית יעקב הנקראים בשם ישראל וממי יהודה
יצאו ולא תמצא בפרשיות האלה זכר לאפרים ולשבטי ישראל רק
ליהודה לברו זולתי בפסוק בה' יצדקו ויתחללו כל זרע ישראל ורצונו
לומר שיצדקו עליהם את הדין ויתחללו בו לאמר גם אנחנו נגאל וכן
אמר הנביא על עצמו בפרשת ועתה כה אמר ה' יוצרי מבטן לעבד
לו נקל מהיותך לי עבד להקים שבטי יעקב ונצורי ישראל להשיב
וזה לנבואותיו בכלל שהתנבא על כלם ואשר נאמר שם הנה אלה
מרחוק יבאו אלה מצפון ואלה מים ואלה מארץ סינים גם זה רמוז
לשבטי יהודה ובנימין שגלו לבבל גם למצרים כי ארץ סינים תקרא
מצרים כמו שכתוב סין מעוז מצרים וכתב ונתתי אש במצרים חול
תחול סין ונא תהיה להבקע וכן אמר התרגום ארעא דדרומא והיא
מצרים דרומית לארץ ישראל והשלים ענין הגאלה הזאת כאשר השלים
בסוף הנחמות הראשונות שבדבר חזקיהו בפסוק ופרווי ה' ישובון
ובאו ציון ברנה והנבואה השלישית התחיל גם כן בדומה לתחלתו על
גאלה שניה שם נאמר נחמו נחמו עמי ובוה אמר אנכי אנכי הוא
מנחמכם כלומר מנחם אתכם מן הגלות השלישית כאשר נחמתי מן
השנית ומן המקום הזה והלאה לא תמצא בדבר ישעיהו זכר לבבל
וזאת ראיה נמורה לכל מודה אמת בהתמדתו שם אשו זכרו בבל

להרמב"ן ז"ל.

יא

ופרש בראשונות ולא הזכירם מעתה גם לא זכר אומה ולשון רק אדום
לברז בפרשת מי זה בא מאדום ושם נאמר פורה דרכתי לבדי ומעמים
אין איש אתי רמו כי לא ישלח בהם מלכות אחרת ובאפס יד ישברו
ימן המוכרח בירמיה פרשת כתב לך את הדברים האלה כי שם
אמר באחרית הימים התבוננו בה בעת ההיא נאם ה' אהיה לאלהים
לכל משפחות ישראל והנה עשרת השבטים ממשפחות ישראל הם
יכן מפורש בפרשה ההיא כי היא על אפרים שהיא ממלכות שאר
השבטים עשרה גם גאלת בבל לירמיה איננה באחרית הימים וכן
ענין וברתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה וכל הנאמר
בנבואה ההיא עד תחלת הדבר אשר היה אל ירמיהו בשנה העשירית
אין כל מתקש... שיודה בנבואה יכול לפשר בו פשרה רק שיפתח
פיו להודות כי הוא עתיד ויארך ספור הדברים האלה, ובדברי יחזקאל
נבואות רבות מוכרחות כי הוא השיב בנבואתו שבות ירושלם ושבות
שומרון שהם שבטי ישראל ומהפכת סדום ועמורה השיב לקדמתן
עמנו והנה עד הנה הפיכתם בהם גם בנו והוא ע"ה כי בהר קדשי
בהר מרום ישראל יעבדוני כל בית ישראל כלה וזה הכפל לחזק
ולאמת כי כל שבטיהם יכנסו בכלל הנבואה הזאת והנה זה עתיד
וכן חזר פעם אחרת והרביתי עליכם אדם כל בית ישראל כלה ואשר
כתוב עליו ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופרייכם תשאו לעמי
ישראל כי קרבו לבוא ענינו שיצוה להרים לשאת פרים כאשר יקרב
קץ ישראל לשוב טרם בואם לא שהדבר קרוב מזמן הנביא וכגון קח
לך עץ אחד כי שם כתוב גאלה לישראל וליהודה ואם נאמר בישראל
שהוא על בנימין הנה מפורש ליהודה ולבני ישראל חבריו שהם בנימין
הנלוה למלכותם וכתב ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חבריו
והפרשה כולה מבוארת כי יחבר שתי הממלכות למלכות אחת ביד
דוד והנה בגולה היו ומאז לא היו שם אפרים וכל ישראל ושם כתב
בהיות מקדשי בתוכם לעולם ועל הבית השני נחתך בדניאל זמן קצוב
מפורש ושבועים ששים ושנים תשוב ונבנתה רחוב וחרוץ וכן פרשת
גוג שהיא מן העתידות לבא בסוף כאשר ביאר בה פעמים רבות שהיא
באחרית השנים ובאחרית הימים ולא שמעתי חולק עליה ולא מכזב
שיאמר כי עברה הסתכל בה לרוב הפלגתה בגאלתנו כי אמר ורחמתי
כל בית ישראל והבטיח וכנסתים על אדמתם ולא אותיר עוד מהם
שם ואתה יודע מספר עזרא כי אין בנין הבית השני אשר ראה הנביא

הזה ע"ה במראות אלהים ומנה כהניו וסדר קרבנותיו בימים מפורשים על החדוש ההוא. והמים היוצאים ממפתן הבית והנחל המתגבר וכל הענין אנה הוא ומתי היה רק הוא עתיד וכן הוא חלק הארץ לכל שבמינו השנים עשר איש איש על ידו באותות לבית אבותם ובגאולה ההיא לא שבו ולא ראו אותה ואלה דברים ברורים.

והנה אזכיר דבר מפורש בכתוב פעמים רבות מן הידוע שלא שבו בגלות עזרא רק שבט יהודה ובנימין הגולים על ידי נבוכדנצר למדינת בבל כאשר אמר בתחלת הגאולה ההיא ויקומו ראשי האבות ליהודה ובנימין והכהנים הלויים ובשובם נאמר ואלה בני המדינה העולים משבי הגולה אשר הגלה נבוכדנצר מלך בבל לבבל וישבו לירושלים ויהודה איש לעירו ובהוסד הבית נאמר וישמעו צרי יהודה ובנימין כי בני הגולים בונים היכל ה' זו המעלה הראשונה ויסוד מעלת עזרה מפורש בו ואלה ראשי אבותיהם והתיחשם העולים עמי במלכות ארתחשסתא המלך מבבל ואחרי כן כתוב ויעבירו קול ביהודה ובירושלים לכל בני הגולה להקבץ לירושלים על ענין הוציא הנשים הנכריות וכת' ויקבצו כל יהודה ובנימין ירושלים עוד בהתישבם בארץ כתיב וישבו שרי העם בירושלים ושאר העם הפילו גורלות לשבת בירושלים עיר הקדש ותשע הידות בערים ושם נאמר ובירושלים ישבו מבני יהודה וגו' ואלה בני בנימין וגו' וספור ערי מושבותם גם כן הם הנזכרות בחלק יהודה ובנימין בספר יהושע ועם כל זה אנחנו מודים לדברי חכמים וחלילה לנו מחלוק עליהם ז"ל שהם אמרו בסדר עולם בבאי הארץ בימי עזרא כל הקהל כאחד ארבע רבוא אלפים שלש מאות וששים בפרט אינם אלא שלשים אלף ושנים עשר אלף היכן הם אלו שעלו משאר השבטים והנה אבאר לך הענין כבר הראית לדעת כי בגאולה השנית לא שבו רק הגולים לבבל על יד נבוכדנצר הם שנגזר עליהם שבעים שנה והם יהודה ובנימין והכהנים יושבי ירושלים שהם מלכות יהודה כמו שכתוב בהחלק המלכות ויהי לו יהודה ובנימין והכהנים הלויים אשר בכל ישראל התישבו עליו מכל גבולם אבל מלכות ישראל עשרה השבטים גלה על ידי סנחריב כמו שכתוב כי קרע מעל בית דוד וימליכו עליהם את ירבעם בן נבט וידח את ישראל עד אשר הסיר ה' את ישראל מעל פניו ויגל ישראל מעל אדמתו אשורה עד היום הזה הנה זאת ראיה שמלכות ישראל כלה גלה לאשור ומלכות בית דוד נשארה באשר היא עד אשר הגלם נבוכדנצר לבבל והם יהודה ובנימין ומה שכתוב

להרמב"ן ז"ל.

יג

על ידי סנחריב לא נשאר רק שבט יהודה לברו רמו למלכות השבט
ההוא שהם שני השבטים הנזכרים והנה נראה ממשט הכתוב כי מרם
גלות הארץ ביד סנחריב נאספו אל ערי יהודה משכניהם מנשה ואפרים
ושמעון שהיו בתוך נחלתם כמו שכתוב ביאשיה ויתנו את הכסף המובא
בית אלהים אשר אספו הלויים שומרי הסף מיד מנשה ואפרים ומכל
שארית ישראל ומכל יהודה וישראל הנמצא. וקודם לזמן הזה בימי אסא
כת' ויקבוץ את כל יהודה ובנימין והגרים עמהם מאפרים ומנשה
ושמעון כי נפלו עליו מישראל לרב בראותם כי ה' אלהיו עמו.

והנה אלה הנמצאים והם גרים בארץ יהודה ואולי יושבים במקצת
עריהם הסמוכות ליהודה הם גלו עם יהודה ובנימין לבבל ונקראים
בכללם לא בשם המיוחד מפני שאין בהם רק קצת שבט והם השבים
עמהם ביסוד מעלת עזרא ולא הוזכרו בשםם רק בשוכם כי נספחו על
בית יהודה ובערי ירושלים ישבו כולם ולא היתה גאלה לשבטיהם
והנה אפרש בזה קצת פרשה מבוארת אבל צריכה פירוש כתוב ביחוס
בנימין בדברי הימים וכל ישראל התיחשו והנם כתובים על ספר דברי
הימים ויהודה הגלו לבבל במעלם ויושבים הראשונים אשר באחותם
בעריהם ישראל והכהנים הלויים והנתינים ובירושלים ישבו מן בני יהודה
ומן בנימין ומן בני אפרים ומנשה וגמר הפרשה והנה פי' אלה הפסוקים
כי עזרא הוא הכותב הספר הזה כאשר הזכירו חכמינו ז"ל והוא בא
להודיע לנו יחס השבים עמו לירושלים והנה התחיל מאב היחוס ובא
לו דרך קצרה עד שמצא שבטינו ויחס יהודה תחלה בארוכה ולא
הזכיר יחס שאר ישראל רק מקצתם מקצר ועולה ובהגיעו הנה ביחוסו
בני בנימין התנצל מזה ואמר כי כל ישראל בספר דברי הימים למלכי
ישראל והוא איננו צריך להאריך ביחוסם כי עדיין הם בגלותם ואמר
ויהודה הגלו לבבל במעלם כאומר אינני צריך לכתוב רק יחוס השבט
הזה אשר אני כותב והוא בנימין ויחס שבט יהודה שכתבתי כבר כי
הם שגלו לבבל והם השבים לארץ עתה רק שאר השבטים מיוחסים
בספר מלכי ישראל אולי בידם הוא הגלות ועתה מספר מושבותם
בשוכם עמו ואומר והיושבים הראשונים אשר באחותם כלומר השבים
מבבל ראשונה ישבו בעריהם ומהם ישראל וכהנים ולויים ונתינים וכן
מפורש בספר עזרא כזה ובערי יהודה ישבו איש באחותו בערי ישראל
הכהנים והלויים והנתינים רק שהוסיף שם ובני עבדי שלמה ואמר
ובירושלים ישבו עתה בשוכם מן בני בנימין ומן בני יהודה והוסיף

זמן בני אפרים ומנשה רק לא הזכיר בפרמי רק בני יהודה ובנימין שהזכיר באותה הפרשה שמותיהם ויחוסם. והם המוזכרים בספר עזרא לא יתחלף בניהם רק קצת השם במקצתם כי כן מנהג כל ספר הקדש בשמות וספר גם כן הכהנים המוזכרים בספר עזרא עד שאמר ועד הנה בשער המלך מורחה הם השוערים למחנות בני לוי כלומר עדין בשובם מן הגלות המה השוערים בבית שני כאשר היו בראשון כי המה יסד דוד ושמואל הרואה באמנותם כאשר נאמר בסוף הענין.

והנה יצאנו מעט מדרכנו לפרש זאת הפרשה להסכים עם דעת רבותינו ז"ל שעלו בבית שני קצת מפלימי שאר השבטים ולא מכלם רק מבני אפרים ומנשה ולא הגיע להקרא שבט ולא מקצת שבט רק הם נספחים במעוטם אל השנים השבטים וגרים בעריהם כי להם היתה הגאלה הזאת והסתכל ביחוס בני ראובן בספר הזה ותמצא שהוא מיחס אותם עד שהגיע אל בארה אשר הגלה תגלת פלאסר מלך אשור ופסק וכן כל מי שהזכיר משבטי ישראל עד הגולה יחס אותם ראובן וגד וחצי שבט מנשה רק ביחס. יהודה הזכיר תחלה מלכיהם עם זרובבל ובניו שהם באי הארץ עמו גם זה תמצא מפורש בספר הזה רצוני לומר ספר דברי הימים בזכרו גלות אשור ויביאם לחלח ולחבור עד היום הזה כאשר נאמר גם כן במלכים. ובגלות בבל נאמר ויגל השארית מן החרב אל בבל ויהיו לו ולבניו לעבדים עד מלוך מלכות פרס והתחיל ובשנת אחת לכורש כמו שהתחיל ספר עזרא וזה יורה כי הוא כתבו ובמקום אשר סיים התחיל בספרו כי הם כספר אחד בענין הגאלה ההיא והיחוס ההוא והנה לא חדשנו בזה רק להזמין פסוקים מפוזרים ומכל פנים נתבאר מדברינו שלא שבו בגאלת בבל זולתי הנקראים בית יהודה והוא מלכותם רק הנקראים בית אפרים או בית ישראל עשרת השבטים הנם בגלות אשור עד היום הזה ורוב שבטיהם לא נס להם נס ולא נמלט להם פליט בגאלה ההיא כאשר הזכרנו.

והנה אחרי הגאלה הזאת הנעשית ברשיון כורש אתה יודע מן מגלת אסתר הפזור הגדול והפרוד העצום אשר היה לעמנו בכל מדינות המלך אחשורוש מהודו ועד כוש ואחרי כן לא עלו לארץ רק מעטים עלו עם עזרא מבבל כאלף וחמש מאות ויתכן אצלי כי רשיון כורש לא היה אלא למלכות יהודה שהם עם ירושלים רק צוה עליהם בכל מקום שהם ממלכותו לשוב לארצם כי עליהם היתה עליו צוואה לשלחם ולבנות הבית והוא מה שאמר מי בכם מכל עמו יהי אלהיו עמו ויעל

לירושלים אשר ביהודה ואם תאמר שהיה רשיונו על הכל כאשר אמר בכל מלכותו לא רצו שאר השבטים לעלות שלא אבו לדחוק את הקץ שידוע היה אצלם כי פקידת שבעים שנה לבבל נאמר ולא עליהם. וראיתי משתוממים בזה הכתוב בספר עזרא ויעשו את חג המצות שבעת ימים בשמחה כי שמחם ה' והסב לב מלך אשור עליהם לחזק ידיהם במלאכת האלהים אלהי ישראל ולא ידעו כי הכתוב משאיל ממלך בבל למלך אשור כי מן הארץ ההיא יצא אשור ומלך אחד היה עליהם למלך כאשר הוא משאיל מכורש מלך פרס שאמר עליו כורש מלכא די בבל במשלו עליה וכן כתוב וידבר ה' אל מנשה ואל עמו ולא הקשיבו ויבא ה' עליהם את שרי הצבא אשר למלך אשור וילכדו את מנשה בחוחים ויאסרהו בנחשתים ויוליכהו בבלה והנה בכתוב עצמו לחזק ידיהם במלאכת בית אלהים והוא דריוש המחזיקים בבנין ההוא ושם מפורש כי אלה הם השבים מהגולה והנם מוזכרים בענין יהודה ובנימין וגם אחרי כן ביסוד המעלה ובבנין הבית ובהתישבם בארץ מפורש מי ומי ההולכים כאשר זכרנו והמעייין בכתובים יתבאר לו כי כן הענין ביאור מפורש יותר ממה שבארתי גם הנה והנה עוד חזון עובדיה מוכרח שהוא אחר גלות ירושלים לבבל כמו שכתוב ביום עמדך מנגד ביום שבות זרים חילו ונכרים באו שעריו ועל ירושלים ידו גורל וכל הענין ואחרי כן נאמר והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום ולא יהיה שריד לבית עשו והאומרים שהוא על חזקיהו או על בית שני עם תועי לבב הם כי ידוע במקרא שזה השם רצוני לומר בית יוסף מיוחס למלכות ישראל שהם עשרת השבטים ולמה לא יתביישו מן הכתוב הזה כי מתי היו בית יוסף על בית עשו לקש וכבר גלו להם ועודם הם שם והם גלות צרפת וכנען שהם בקצוי צפון וגלות ירושלים אשר בספרד על יד טימוס ואספסינוס שהיה בחרבן בית שני לא מקודם ואלו נתפזרו שם מן הגלות הראשון כדברי הכהן המכזב מתי שבו שם ונתקבץ קבוץ הגליות הגדולות האלה לירש ערי אפרים ושמרון ומתי עלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו כי הנה בימי עזרא יסוד המעלה מבבל היה כאשר נתבאר לך ולא באו אלה הרחוקים כיונים אל ארובותיהם וכן והיתה לה' המלוכה כי אז יודו הכל במלכותו בגלוי כדרך והיה ה' למלך על כל הארץ שגם הוא לעתיד כמו שכתב החכם ר' אברהם ז"ל והכלל כי זה והדומה לו רצוני לומר כל גאלה האמורה לישראל עם מפלת..... הכל לעתיד

כמו תם עונך בת ציון לא יוסף להגלותך פקד עונך בת אדום גלה על
 חטאתיך שהוא עתיד והנה לא יוסיף להגלותך מורה על גאלה כי מה ענין
 ליושב בגלות לאמור לו לא תוסיף לגלות כי אם בהגאל מן הגלות
 ההוא והנה באר כי בהגאל ציון ליום שלא יוסיף להגלותה יפקוד עון
 אדום ויגלה על חטאתיה ואיננו על הנצוח שנצח אותם הורדוס בבית
 שני רק הוא לעתיד וגם בן אי אפשר שיהיה בזה תנאי להיות הנבואה סתם
 גם מן הענין שהיו ישראל ביום גלותם רעים וחטאים ואין נחמה באמור
 להם תם עונך לא יוסיף להגלותך בעל מנת שתשובו ותעבדו ותגאלו
 ולא בן דרך הנבואות בתנאייהן לדבר ככה והנה זכריה שהיה בבית
 שני ומתנבא בפרשת הנה יום בא לה' עד סוף ענין מוכרח שהוא
 לעתיד בלא ספק וכבר פרשו אותו המפרשים ורבותינו הקדושים ז"ל.
 השער השני. הנה הנחמות אשר בתחלת ספר ישעיה רבים
 אומרים שהם על חזקיהו המלך ומהן מתיחסות אליו ומהן מעורבות
 כגון פרשת ויצא חמר מגזע ישי שדעת רבי המפרשים בה שהיא
 לעתיד לרב הפלגת הנחמות הגדולות ההם כי לא מצאנו אותן ככה
 בימי חזקיהו ועם קוצר זמן שלותו כי חמש עשרה שנה וקשר הענין
 לדעתם שימות סנחריב ומחנה אשור ויגאלו מידו עם חזקיהו מלכם
 שהוא מורע דוד ועוד יגאלו גאלה שלמה ממנה כשיצא חמר מן הגזע
 ההוא והמתקשר ר' משה הכהן אומר כי היא על חזקיהו והנה לפי
 משך הדברים אי אפשר בן עם ההכחשה הגדולה שתבא עליו מן
 הפרשה ההיא שנאמר בה יוסיף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו
 אשר ישאר מאשור וממצרים והוא כרומו לעשרת השבטים ושאר
 המקומות הרבים הנזכרים בפסוק רמו לפזור השנים הנשארים בארצות
 כאשר באר בפסוק השני ונשא גם לגוים ואסף נדחי ישראל ונפוצות
 יהודה יקבץ והנה שתי המשפחות האלה ברב המקומות כוללות כל
 אומתנו ובימי חזקיהו המלך הלכו בגולה ולא שבו ואשר אמר הכהן
 הנזכר כי אז באו לשמע חזקיהו דברי שגעון הם כי דברי הנביא
 גדולים וחזקים לקבוץ גליות ולישועה לא ליחידים הבורחים כנגב לשוב
 לארצם והנה עוד אמר וסרה קנאת אפרים שהוא מלכות ישראל עם
 עשרת השבטים והנה מימי חזקיהו עד היום גם אהבתו גם קנאתו גם
 שנאתו כבר אבדה עוד תראה שאמר והיתה מסלה לשאר עמו אשר
 ישאר מאשור כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים והנה
 אחרי שנודע ענין בקיעת ים סוף לישראל בעלותו ממצרים וראינו עתה

הנביא אומר כי יחריב אותה האל והדריכה בנעלים ויעשנה מסלה
כאשר עשאה מסלה מאז לאבותינו העם הזה כל זה אות ומופת
שהוא כמשמעו ואין בו דרך משל וחידה ועתה יגיד הכהן הנזכר למאמין
בו מתי נהיה הדבר הזה ואם נסמוך על דברי המפרשים מה נעשה
להפלגת כי ילד לנו בן נתן לנו ותהי המשרה על שכמו כי שם
כתב להכין אותה ולסעדה במשפט ובצדקה מעתה ועד עולם ורבים
אמרו כי כל הנחמות על תנאי וכיון שלא עבדו כראוי אבדו הטובות ההם.
והנה הנחמות האלה נותנות רפיון בלב המתחשבים בענין הזה
ואמנם אצלי פשט זה הכתוב להכין אותה ולסעדה במשפט ובצדקה
מעתה ועד עולם כענין הכתוב בתורה לא יסור שבט מיהודה ומחוקק
מבין רגליו שאין ענינו שלא יסור לעולם כי בהיות העם בגלות אין
לו מלכות כאשר נאמר גם כן בתוכחות יולך ה' אותך ואת מלכך
אשר תקים עליך וגו' רק כל עת היות שבט ישראל לא יסור מיהודה
אל אחר מאחיו אבל כל מלכות ישראל ממנו הוא עד כי יבא שילה
שהוא בנו והוא ימשול גם בעמים ומלת עד בזה כמו כי לא אעזבך
עד אם עשיתי את אשר דברתי לך והנה הכתוב הזה מן העתידות
שבתורה כי הוא על המשיח העתיד לבא כי לא היה שבט ליהודה
קודם דוד ואע"פ שהיה דגלו נכבד ונוסע תחלה אבל אין שבט רק
לשון מלכות ושבט נוגש וכן ענין להכין אותה ולסעדה מעתה ועד עולם
כי יכין המלכות על כסא דוד בימי חזקיהו ויסעדנה על הכסא ההוא
לעולם כי תכרת מלכות מישראל רק לכסא ההוא תשאר לעולמים והיא
בשנת שש לחזקיהו גלו עשרת השבטים ונכרת מלכות רק מן המשפחה
הזאת ואולם מצאתי לחכמים ז"ל בזה קשר צריכים אנחנו להתיר
אותו אמרו בהגדת חלק בקש הקב"ה לעשות חזקיהו משיח וסנחריב נוג
ומגוג כו' וזה ענין פלא וכאשר עינתו בו ראיתו מקיים דברים הרבה
כי כן תמצא אותם ז"ל שהם פורשים תמיד הכתובים האמורים על
חזקיהו לעתיד ואומרים בהם תדיר עתיד הקב"ה ואמרו ר' יוסי
הגלילי אומר אף שמו של משיח נקרא שלום שנאמר אבי עד שר
שלום ולכן נראה כי אצלם כל הפרשיות האלה אשר בהן הנחמות
הגדולות נאמרו לנביא על צד העתיד לישראל ולזרע דוד שהוא אמר
מלכם לעולם ועל צד התנאי היתה הכונה בחזקיהו המלך כי אם היו
ישראל וחזקיהו המלך חוזרים בתשובה שלמה היה מביא אותם ואומות
העולם שרובם עם סנחריב בדין העתיד ומאבד אלו מפני אלו אך

כאשר הגיע הזמן ולא נגמרה זכותם אולי גם כן לא נתמלאת סאתם
 של אלו ונתן עליהם הדין להאריך להם עוד במל תנאי חוקיהו ונשאר
 הטובות והנחמות ההם על המלך המשיח תחתיו מבניו ונתקיימו מקצת
 עמו ועם דורו כפי הראוי להם כי כן ענין האלהים עם כל אדם ועם
 כל דור מזמן להיטיב כפי הזדמנותם לקבל הטוב וכן בענין המשיח
 עצמו נחלקו בו רבותינו מהם מי שאמר אם אין ישראל עושין תשובה
 אין נגאלין והוא ר' אליעזר והיה דעת החכם הזה ממה שאמרתי כי
 אין האלהים מטיב למי שאינו ראוי ואע"פ שהיה מודה בקץ נחתך
 כי אין איש מאנשי תורתנו שיחלוק עליו רק הוא סבור כי הקץ עצמו
 עם תנאי התשובה נאמר ולכן יאריך האל מדור לדור גם אחרי הקץ
 הנאמר עד בוא הדור הראוי שיעשה תשובה כאשר האריך מדור
 חוקיהו עד הנה ר' אליעזר בפסוקי התורה אשר הם עתידים עם צד
 תנאי התשובה והעבודה כאשר נתבאר ומהם רצוני לומר מחכמי
 ישראל מי שהסכים שאע"פ שאין עושין תשובה הם נגאלין והוא ר'
 יהושע ונצחו לר' אליעזר וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי
 העולם כי למועד מועדים וחצי תכלינה כל אלה בהיות המאמר הזה
 חלוט עם השבועה הגדולה הבאה עליו רצה החכם לומר כי הענין
 מותנה בתשובה וגלוי ביראה ועבודה אך יש לו זמן קצוב שלא יארך
 יותר כי כבר הגיע תור ובא עת קבול מקצת מצות שעשו ישראל
 וקבלתם התורה ושמור עיקרי הדת עם היותם חוטאים במקצת מצותיה
 אך אינם פורקים מעליהם או בחר האלהים בם לזכות הקודמים מהם
 כאשר עשה בצאתם ממצרים עם היותו ערום ועריה מכל זכות ומכל
 מצוה ועל הדרך הזה בא בהגדה הדבור שנאמר לר' יהושע בן לוי
 היום ונתפרש לו היום אם בקולו תשמעו. והנה ידענו כי עם היות
 רשות האדם בידו הכל גלוי וצפוי לפניו ולא יצטרך לתנאי מן התנאים
 בטוב וברע בגמול ובעונש מצד הקב"ה ית' רק מצד המצוה בה כי
 קודם שתאמר הנבואה לנביא מן הנביאים היא בכח והבורא ית' יודע
 אם יעשה הטוב ההוא ויבא הגמול בו או יעשה הרע ההוא ויהיה
 הענש עליו וכאשר תצא מן המחשבה אל פי נביא מן הנביאים צריך
 להיות מתנה בה כל תנאיה כי אין דבר השם חוזר ריקם כמו שכתוב
 מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים ובתורה ולא יהיה הדבר ולא
 יבא הוא הדבר אשר לא דברו ה' וכבר מותנה עם כל הנביאים
 שאינם צריכים לפרש תנאי כדברי הפורעניות שהנביא אומר כגון

להרמב"ן ז"ל.

יט

שיאמר ימות פלוני או שנה פלונית שנת רעב שנת מלחמה וכיוצא בדברים אלו אם לא עמדו דבריו אין בזה הכחשה לנבואתו ואין אומר הנה דברו לא בא שהקב"ה ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה ואפשר ששבו ונסלח להם כאנשי נינוה או שתלה להם כחזקיהו אבל אם הבטיח על הטובה ואמר שיהיה כך וכך ולא באה הטובה שאמר בידוע שהוא נביא השקר שכל טובה שיגזור הקב"ה אפי' על תנאי אינו חוזר הא למדת שבדברי טובה בלבד יבחן הנביא הוא שירמיהו אומר בתשובה לחנניה בן עזור כשהיה הוא מתנבא לרעה וחנניה לטובה אמר לו חנניה אם לא יעמדו דברי אין ראייה שאני נביא השקר אבל אם לא יעמדו דבריו יודע אני שאתה נביא שקר שנאמר אך שמע נא את הדבר הזה אלה הם דברי הרב ז"ל ודברים ברורים הם ומפורשים בתלמוד במס' סנהדרין ונשאר לנו לבאר עוד רגע אדבר על גוי ועל ממלכה לבנות ולנטוע ועשה הרע בעיני לבלתי שמוע בקולי ונחמתי על הטובה והענין הזה אצלי איננו בדבר הנאמר על ידי נביא כי היה צריך ליאמר מתחלה על תנאי מפורש כאשר נאמר לדוד אם ישמרו בניך את דרכם וגו' וכמו שנאמר ליהושע הכהן הגדול ואם את משמרת תשמור וגם אתה תדין את ביתי וגו' אבל ענין רגע אדבר רוצה לומר אע"פ שאגזור להיטיב להם ואכתבם בספר חיים אם ישובו מדרכם הטובה ימחו מספר חיים וענין אדבר המחשבה והגזירה וכמהו אמירה ודבור בלב במקרא למאות ולאלפים גם כן מה שאמר הרב אפי' על תנאי והוא מדברי רבותינו ז"ל שאמרו במסכ' ברכות א"ר יוחנן משום ר' יוסי כל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה לטובה אפי' על תנאי לא חזר בו מנא לן ממשה שנאמר הרף ממני ואשמידם ואעשה אותך לגוי גדול ואע"ג דבעא משה רחמי עילוה דמילתא ובטלה אפלו הכי איקיימא בזרעיה דכתיב ובני משה גרשום ואליעזר ובני אליעזר רחביה הראש ובני רחביה רבו למעלה תני רב יוסף למעלה מששים רבוא איננו תנאי אם הלך בדרכי איטיב לך כי אז אם לא ישמע וימרוד ישוב עמלו בראשו וחמסו על קדקדו ירד ואם לא נאמר ככה הנה נבטל כל תנאי הנביאים בטוב ומה מקום לכל התורה בתנאיה ולהבטחות הגדולות אשר בה בעל מנת אך הדבר אצלי כפי הענין הנאמר עליו כי משה רבנו ע"ה שהבטיחו הקב"ה בטוב ההוא על תנאי ההוא לא חטא בעברו על התנאי רצוני לומר בבקשו רחמים על עמו אבל נתחסד עמהם ונהג כמנהג הראוי

לכמהו ואין מדרך תמים דעים שיגמול אותו רעה אע"פ שהטוב ההוא
נאמר בשתקו מלבקש רחמים עליהם וישמיד אותם והן לא קצרה ידו
מהרבות אותם ואותו ועשות כל אחד לגוי עצום ורב כי האלהים לא
ימנע טוב מן האיש או מן העם רק מפני שלא יהיה ראוי לו לכן
כיון שמחל לו על צואתו בהרף ממני ואשמידם נשארה הבטחתו וממה
שיתבאר הענין הזה שפרשנו לך עם היותו מבואר כי כן תראה מאחיה
השילוני שאמר לירבעם והיה אם תשמע לכל אשר אצוך והלכת
בדרכי ועשית הישר בעיני לשמור חקותי ומצותי כאשר עשה עבדי
דוד והייתי עמך ובניתי לך בית נאמן כאשר בניתי לדוד ואחרי הלכו
באשר הלך אמר לו הנביא הנזכר בעצמו ובערתי אחרי בית ירבעם
כאשר יבער הגלל עד תמו ובהרבה מקומות תמצא כאלה וחכמינו
ז"ל בארו מהן בסדר עולם רבות והנה נתבאר מן הדברים כי הנחמות
החזקות אשר אמר ישעיה ע"ה שלא נאמרו בלשון תשמעו ואם תעבדו
עתידות הן לבא על כל פנים והוא לא פירש אותן על חזקיהו המלך
כי היו באות בימיו על כל פנים רק על ישראל ועל מלכות בית דוד
ככתוב על כסא דוד ועל ממלכתו ומה שנתקיים נתקיים ומה שלא
נתקיים עתיד הוא ויבא באמת והנה זה מבואר כדעת חכמי ישראל
ז"ל: ודע יעזרך האלהים כי אם נסכים בלבנו שפשעינו וחטאת
אבותינו אבדו ממנו כל הנחמות ושיאריך ויתמיד עלינו הגלות מאין
קץ וסוף וכן אם נאמר שרצה האלהים לענותנו בעולם הזה
בשעבוד המלכויות לרצון או לתועלת כל זה לא יזיק בעיקר התורה
כי אנחנו אין תכלית גמולנו ומבטנו רק העולם הבא והתענג הנפש
בתענוג הנקרא גן עדן והנצל מענש גיהנם אבל אנחנו עם זה מחזיקים
דבר הגאולה מפני שהיא אמת מפורסם אצל בעלי התורה והנבואה
ואנחנו מעידים בה..... בראיותה ומשתעשעים בדבריה מפני שאנחנו
מצפים לה מתקותנו שנשיג מן הקרבה אל האלהים בהיותנו במקדשו
עם כהניו ונביאיו ועם מה שיהיה בנו מן הטהרה והקדושה והיותנו
בארץ הנבחרת ושכינתו שורה אצלנו יותר ממה שאנחנו יכולים להשיג
היום בגלות עם העמים המחטיאים אותנו ועם מה שאנחנו מן הטומאה
והשקוץ כי אז בימי המשיח יבטל יצר הרע להשיגנו האמת כאשר
הוא או לענין אחר אשר סודו עמוק ממה שאמרתי זה עיקר תאותנו
והכספתנו אל ימי המשיח עם מה שמוסיף עלינו תאוה וכוסף לימים
ההם ענין התורה שמבארת לנו כי בהיותנו חוטאים נעמוד בגלות

להרמב"ן ז"ל.

כא

ליסר אותנו ובעבדנו כראוי ישוב האלהים להיטיב לנו כמו שהיטיב
לאבותינו ויותר לא מאשר נהיה פוסחים על אמונות נכריות אולי הן
אמת כאשר יחשבו חסרי הדעות באומתנו ואמנם נפשנו המתאוה
מתעוררת גם כן לימים ההם ונכספה אליהם להראות לבעלי דינה
רצונו לומר שכניה... אנשי הדתות הזרות כי רוח זרעו וסופתה יקצורו
וזה טבע האדם להתגבר על אנשי מחלקתו להראות כי האמת אתו
ונכלל לנו ברצון הזה שרש מצוה גדולה כי אנחנו חפצים בקדוש
השם לעיני העמים ואמנם חשבו חכמינו ז"ל הכופר בראשית הגמול
הזה רצוני לומר ימות המשיח כופר ואין לו חלק לעולם הבא מפני שלא
הביאו לזה רק כפירתו בשבר תורתנו והוא משוגע חולק על הכתובים
המבוארים ואפיקורוס בדברי רבותינו ז"ל והנה נשלם דברינו בשער הזה
ואנחנו עתה מדברים בענין הספר המיוחד לעתידות האלה והוא ספר דניאל.
השער השלישי. הספר הזה רצוני לומר ספר דניאל נתפרש
בו באר היטב ענין בית שני וכמה שנים יעמוד כשיחרב אחרי כן
ודבריו בזה שלמים מדברי כל נביא שהוא מפרש קצב וזמן לדברים
וזה מבואר ככתוב שבועים שבעים נחתך על עמך ועל עיר קדשך
וידוע מדברי רבותינו ז"ל כי בית שני עמד מן העת שנקרא בניו עד
שחרב בתשעה לחדש אב ת"כ שנה חוץ מן השנה שחרב בה שהיא
נמנית בכלל שנות החרבן כאשר התבאר למעין במסכ' ערכין ודבריהם
בזה עדות שלמה כי הם היו בבית ההוא וידעו עמידתו וחרבנו והם
אומרים בפשיטות כי ישראל וחכמיהם בבית שני בהיותו עומד על
בנינו יודעים היו מתי יחרב דכת' שבועים שבעים נחתך על עמך ועל
עיר קדשך כמו שזכר במס' נזירות על כן נלמוד מדבריהם שפירוש
שבועים שבעים שבעים הם שנים כדברי הגאון רב סעדיה וכן התבאר
עוד בסדר עולם ר' יוסי אומר משחרב בית המקדש הראשון עד
שחרב האחרון שבועים שבעים שנה לחרבנו וארבע מאות
ועשרים לבנינו וזה מפורש הוא אבל באתי לישב פשוטו של מקרא
כדעתם המבואר כי רבים יתמהו איך ערב שנות הגלות עם ימי בית
שני ואומר אני כי הענין הזה כנגד דברי דניאל ומחשבתו כי הוא
יתפלל על הבית כמו שכתוב והאר פניך על מקדשך השמם והיה גם
כן חושב שנשלמו ימי הגלות ההוא וכבר לקחו מיד ה' ככל חטאתם
כל אלה דברי דניאל ונאמר לו על זה בתחלת תחנוניך יצא דבר
כלומר דבר מלכות להגיד לך כל ספקותיך ועתה באתי אני להגיד

לך כי חמורות אתה והודיע המלאך הוזה כי מתחלה נגזר חרבן על
 הבנין הוזה אשר הוא מבקש ושלא נשלמו עדיין שני הראשון ואמר לו
 אל תחשוב בלבבך שנתכפרו חטאתיכם בחרבן זה כי שבועים שבועים
 נחתך על עמך ועל עיר קדשך לכלות פשעיהם והתם צדק עולמים
 הוא מבקש בית עולמים ולסתום חוון ודבר כל נביא כי חתימות
 הנבואות ותכליתן בבא המשיח כמו שאמרו ז"ל כל הנביאים כלן לא
 נתנבאו אלא לימות המשיח ולמשוח קדש קדשים הוא משיח המקודש
 מבני דוד והנה ביאר לו כי יחרב הבית הנבנה ולא שבועים שנה
 בלבד נגזר עליהם מתחלה וזה כנגד מחשבתו למלאת דבר ה' מפי
 ירמיהו וכנגד מה שאמר והאר פניך על מקדשך השמם והודיעו שלא
 נתכפר להם בכל מה שנעשה בם מן הרע עד שיגלו בשנית וזה
 כנגד מה שאמר ותתך עלינו האלה והשבועה אשר כתובה בתורת
 משה ועוד אמר ויקם דברו אשר דבר עלינו וגו' והנה דניאל יודע כי
 שנות החרבן שבועים שנה ונשארו לו מן המספר שהגיד לו לבנין
 ארבע מאות ועשרים אך לא נתבאר לו עדיין שאלתו ותפלתו אשר
 הוא סבור שכבר נשלמו ימי החרבן ההוא לכך שב המלאך לבאר
 ואמר ותדע ותשכל כי מעת שיצא דבר מפי הנביא להשיב ולבנות
 ירושלם והוא מיום החרבן שאז היה צורך לשוב לבנות עד המשיח
 הנגיד שהוא אצל רבנו שלמה ז"ל כורש ששלח הגולה ואצלי הוא
 ששבצר הנשיא ליהודה שעל ידו שלחם המלך והוא זרובבל שבועים
 שבעה והם מ"ט שנה ואמנם חמשים ואחת היו רק ענין הכתוב שהוא
 שב לבאר השבועים שבעה ואמר כי מיום חרוב ירושלם עד שתהיה
 לכם פקידה על ידי משיח נגיד לא ישלמו מן השבועים הנזכרים רק
 שבעה שבועים לא כאשר חשב דניאל כי עתה כבר עברו מהן עשרה
 שבועים שהם שבועים שנה והנה הוגד לו עכשיו שלא ישלם השבוע
 שהוא בה עד שיפקדו במשיח נגיד ואחרי שלשה שבועים יגאלו כי
 המראה הזאת בשנה אחת לדריוש הראשון ולשנה הבאה נפקדו על
 ידי כורש ואמר ששים ושנים יהיו ימי הבנות רחוב העיר ירושלם
 וחומותיה ובצוק העתים תבנה והחשבון הוזה לרחובות העיר ולא לבית
 ואחרי השבועים האלה יכרת משיח מישראל ואין לו הוד משיחות
 זמלוכה וכך אמרו ז"ל יכרת משיח ואין לו זה אגריפס וזה המלך ידוע
 שהוא מלך אחרון להפסקת בית שני והעיר והקדש ישחית עם נגיד
 הבא שהוא טיטוס הרשע ומיום שבא בירושלם נקרא הכל משחת

והגביר ברית לרבים שבוע אחד כי ידוע לראשונים שזה מיטום כרת
 ברית עם ישראל מרם החרבן ועמד בבריתו שבע שנים ועתה נשלמו
 השבועים שבעים והגיע זמן חרבן הבית ופירש לו כי מרם החרבן
 חצי שבוע האחרון ישבית זבח ומנחה וכן כתב בספר יוסף בן גוריון
 והנה נתבאר לדניאל כי עשרה שבועים של גלות מהן קודם כורש
 שבעה ואז יפקדו כי נשלמו לבבל שבעים כאשר התנה עם המלכות
 ההוא ועבדו הגוים האלה את מלך בבל שבעים שנה רק לחרבות
 ירושלים והוא הבית שהוא עיקר ירושלים אינם רק שבעה שבועים ומהן
 קודם הבנות הבית שלשה בהן תבנה העיר לא המקדש ונשארו לבנין
 המקדש (הגהה שנים) וכבר נתפרשה הפרשה הזאת בסדר עולם ובאמרו
 וקצו בשטף ועד כלה ונחרצה תתך עד שומם נתבאר כי קץ עם נגיד
 הבא שהוא עם... להשטף ולהאבד וכלה ונחרצה תתך עליו שהוא
 המשומם הבית או יהיה שומם תאר השם כמו שמני שומם ונקרא
 על שם סופו וכן רבים הנה נתבאר מן הפרשה הזאת הענין אשר
 אנחנו מבקשים שיגלה הפשע בגלותנו ויתכפר העון ויבא לנו צדק
 עולמים וימשח מלכנו קדש קדשים וגם שיבא כליון חרוץ לשמוץ
 המשומם אותנו ואשר נאמר בפרשיות אחרות בספר הזה אע"פ שאי
 אפשר להיות חזק אבל הוא מבואר מזה כי ראה במראה הראשונה
 בשנת אחת לבלשצר ארבע חיות ונתפרש לו כי הם ארבעה מלכי
 אומות קדמיתא כאריה היא מלכות בבל מימי נבוכדנצר שנשתעבד
 בנו עד כי מריטו גפה במות בלשצר ואבדן המלכות והחיה השנית
 דמיה לדוב אמרו רבותינו ז"ל שהם פרסיים והם שתפסו מלכות מן
 הכשדים והם משלו בנו וכן הוא במראה השנית מפורש וגם זה מבואר
 והחיה השלישית כנמר היא מלכות יון כאשר ביאר אחרי כן וזה בימי
 אלכסנדרוס מקדון שתפס המלכות מיד הפרסיים כשהרג דריוש האחרון
 כאשר נתבאר בסדר עולם ובספר אלכסנדרוס ותחלת מלכותו מקדוניה
 עירו רק כבש וגבר כל הארץ והחיה הרביעית שראה אותה דחילא
 ואימתני תקיפא ושנין די פרזל לה וכל ענין הגדולה והיכולת אשר
 ספר עליה אומרים רבותינו בביאור שזו... והיא המושכת עד ביאת
 הגואל לנו דכת' וארו עם ענני שמיה כבר אנש אתי הוה ועד עתיק
 יומיא מטא וגו' והחכם ר' אברהם אומר כי הם מלכות ישמעאל
 שגם היא לדעתו מושכת עד ביאת הגואל והכניסו במחלקת הזאת
 מה שאמר כי היונים... עם אחד יחשבו כדברי המתרגם שהם כתים

והוא אחד מבני יון גם כי אלכסנדרוס מלך היה ועוד שהוקשה ברעתו
 למה לא יחשוב מלכות ישמעאל שהיא מלכות גדולה ועצומה מן
 הרומים ולמה לא היו חמש מלכויות והנה אגלה לך טעם דברי חכמים
 ואבאר דעתם בזה הנה הארבע מלכויות שחשב הכתוב לא מנה בהן
 רק הגוברות זו על זו ותופשות כל אחת מחברתה וכן כל אחת מהן
 מושלת על ישראל וממשכת בנו שעבוד וגלות בימי מלכותה וכאשר
 רצה האלהים להראות לדניאל גלות עמו אמר לו דע כי נשתעבד בהם
 מלכות הכשדים ואחריהם במקומם ישלמו בהם הפרסיים ואחריהם
 יתפסו מלכותם היוונים וגם הם מושלים בעמך ואחרי כן יגברו עליהם...
 והם ישתעבדו בישראל עד עת קץ כי לא תכרת מלכותם רק על
 ידי המשיח הגואל אבל אם היו בעולם מלכויות אחרות בימי המלכויות
 האלה אין הכתוב מונה אותן ולא הראה צורתם לדניאל כי אין לו
 צורך לראותם לידיעת משך הגלות וידוע כי... הגלתנו בימי מיטוס
 ואספסינוס לא ישמעאלים לכן בכל מקום שאנו בגלות... אנחנו כי
 עוד לא הטהרנו עד היום וידוע מדברי רבותינו גם מספרי הרומיים
 כי השליש אשר לאלכסנדר על... נלחם עם המלך במקדוניה ארץ יון
 אחרי מות אלכסנדרוס המושל בכל וגבר עליו קודם חרבן הבית ואחרי
 שוב היוונים לעבודת הרומיים והכנסם תחת מלכותם גברו הרומיים על
 ישראל עד שהחריבו הבית הקדוש ואמת כי רומיים הם כתים בן יון
 ורבותינו ז"ל אמרו איטליא של יון זו כרך גדול שברומי גם ידוע הוא
 כי ארץ מושקאנה אשר עיר רומה מכללה תקרא בלשונם ובספריהם
 איטליא והנה היא מן יון וכן נאמר בבראשית רבה ובני יון אלישה
 ותרשיש כתים ודודנים אלם ומרסוס אמלניא ודרדניא פרשו כתים
 אמלניא שהוא כרך גדול שברומי אבל כבר פירשתי כי נשארה ארץ
 יון על שם האב והבן בעבור היותו לעם רב ועצום ממנו לא נקרא
 בשמו ונקרא ארץ רומיים אחרי היותם לראש בשם מיוחד למולידם
 כי הנה בתורה כנען ילד את האמורי ואת היבוסים ואת החוי והם
 ראשי אומות נקראת ארצם על שמם ונשאר לכנען בן לא גבר כאחיו
 והוא נקרא על שמו כנעני כמו שנאמר החחי והגרנשי והאמורי והכנעני
 והפרזי והחוי והיבוסים שבעה גוים גדולים ועצומים וכן ארץ מצרים
 תתיחס לאב ופלשתים וכפתורים בניו לעמים אחרים ורבים כאלה ודע
 כי אנחנו הסומכים על דעת רבותינו ז"ל חושבים כי אנו היום בגלות
 אדום ושאינו לנו עמידה ממנה עד בא המשיח כאשר אמר אבינו הזקן

להרמב"ן ז"ל.

כה

והיה כאשר תריד וכן אנו דורשים אמלאה החרבה ומקרא מלא אצלנו ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו והיתה לה' המלוכה אבל עיקר הכונה בזה..... להם ונתבוססה שם בימי קוסטנטיין המלך על ידי רומי האדומי אשר יסד להם..... רומה ואמונתם בו והסבה והשרש עיקר כל דבר לכן תחשב רומי ואדום מלכות אחת אע"פ שהם אומות שונות ועם כל זה הם קרובים ונעשה הכל עם אחד וארץ אחת בהיותם על דעת אחת ואמר התרגום בפקד עונך בת אדום אסער עוייתך..... דמתבניא באיטליא ומליא אוכלוסין מן בני אדום בארו כי רומי באטליא של יון וכי יש בה מן האדומים עם רב ועל כן נקראת בת אדום כאשר פירשנו ואשר נאמר בחלום נבוכדנצר וביומיהון די מלכיא אינון יקים אלה שמיא מלכו די לעלמין לא תתחבל אין טעמו בימי שתי מלכויות כאשר חשב החכם הנזכר רק טעמו על הארבע מלכויות שבימיהן רצוני לומר בהמשכת מלכותם כהתם ימיהם יקים האלהים המלכות הגוברת הזאת ותראה במספר החלום שאמר עד די התגורת אבן די לא בידין ומחת לצלמא על רגלוהי די פרולא ונחשא והדקת המון זה התגבר המשיח על המלכות הרביעית ומן ההתגברות עליה אמר באדין דקו כחדא פרולא חספא נחשא כספא ודהבא והווי כעור מן אדרי קינו והנה נתבאר כי המלכויות ארבע לא יכרתו עד בא המשיח וקצם בשטף ידו והטעם כי התגבר מלכות מהן על הקודמת אינו רק נצוח ולירש עצר עליה לא הכרתת עם ואבדן ארץ כאשר אתה יודע כי לא נכרתו הכשדים ולא הפרסיים והיוונים עד הנה והנה מספר החלום ושברו יורו כי..... תחלה כי בה תהיה יד המשיח ומכח מפלתה יכרתו ויגועו היוונים וגם הפרסיים והכשדים וכן יתר הגוים והנה אבאר מה שספרתי בהיות יון מלכות שלישית וכתים בנו הרביעית אמר עליה במראה הראשונה ויסבר להשניה זמנין ודת (והם רוצים) לפרש תורתנו וחושבים להשנות זמן המשיח שיאמרו כבר בא וכבר באו העתידות וכן יחשוב להשנות הדת אומר אמת היא..... ממלא החסרון בה וכל הנאמר בתורה מן המועדים והחגים וענין הכהנים והעבודות הוא בו..... על הכותל לאדם עצמו ובאנחו יסבר רמו שלא תעלה המחשבה בידו כאשר אתה יודע כי כל משכיל בכל עם יכיר..... הגדולה ושהם (עצמם) לבם בפיהם וכן פום ממלל רברבן וקל מליא רברבתא אינו מתיחס רק לאומה..... האלהים חלילה לאל ממנה וית' שמו מספר

עליו ככה גם הנאמר בה ותיכול כל ארעא ותדושינה ותדקינה על
 מלכות... הוא שהיו משם מלכים מושלים בכל העולם כגון קוסטנטיין
 ואחרים גם כל הארץ שאינה שלהם הם אוכלים אותה במלחמותיהם
 התדירות ואין זה מתיחס לישמעאלים גם אין באמותם מלך אחד
 גדול כמלך... עד היום הזה ואשר אמר וקרניא עשר מינה מלכותא
 עשרה מלכין יקומון כי כן מלכו ברומה עשרה מלכים קודם טיטוס
 המחריב הוא שנאמר עליו ואחרן יקום אחריהון והנה אתן לך ראייה
 גמורה במראה השנית הנה מן הכרת מלכות הכשדים בשנה ההיא
 נראה לו במראות החלום כי היה בעילם המדינה שכבר אבד מלכות
 הכשדים ולא חזה החיה אשר נמשלו בה אבל ראה האיל המנגח
 ונתפרש לו כי הוא מלכות פרס והשעיר הצפיר מלך יון והקרן הגדולה
 הוא אלכסנדרוס הגובר על פרס ובעמו ותשבר מלכותו ותעמדנה
 ארבע תחתיה הם ארבע שלישי המולכים תחתיו כאשר ראה במראה
 הראשונה וארבע ראשין לחיותא ומן האחת מהן הן הנזכרות יצא קרן
 אחת צעירה ותגדל יתר היא שראה בראשונה ואלו קרן אחרי זעירה
 סלקת ביניהון וכאשר נאמר במראה ההיא ותלת מן קרניא קדמיתא
 אתעקרו מן קדמהא כן נאמר במראה הזאת ותגדל יתר אל הנגב ואל
 המזרח ואל הצבי שהם השלש מלכויות וגמר הענין עד ועד שר הצבא
 הגדיל וממנו הורם התמיד הכל ענין מבואר למלכות... היוצא מיון
 מפני שהוא מבניו והוא אחד משלישי אלכסנדר אשר הושיב בארץ
 ההיא והוא המסיר כאשר נאמר במראה הראשונה וקרנא דכן עבדא
 קרב עם קדישין ויכלה להון ולא נאמר בחיה השלישית עצמה שתזיק
 דבר לקדושים אשר בארץ רק זאת הקרן ההיא המחרבת אותם בשתי
 המראות והנה ראה אותה עתה בהמה אחת כי ממנה נהיה המלכות
 הזאת ובפעם הראשונה ראה אותם שתי חיות כנגד שהן שתי אומות
 שונות אכן חלום אחד הוא כי בכל המראות נראו המלכויות כולן גם
 בחלום נבוכדנצר ולא דבר ר' אברהם נכונה בפסוק הזה ועל דעתו
 מה שאמר אחרי כן ובאחרית מלכותם כהתם הפושעים יעמוד
 מלך עז פנים איננו כנוי למלך אחר רק... כי באחרית
 הפושעים הראשונים תעמוד מלכות קשה מהם שהשחית עצומים
 עם קדושים והם באמת... והם השכילו והצליחו...
 דעת הבריות ובשלוה ישחית רבים כי אי... כשאר המלכים
 יוצא ונלחם והנה באחרית הזעם באפס יד ישראל ישבר כאשר נאמר

וככלות נפץ יד עם קדש תכלינה כל אלה כבר נתבאר דעת חכמי
 ישראל ז"ל בארבע המלכיות ולא נשאר זכר למלכות ישמעאלים ולא רצם
 בדברי דניאל רק מה שהזכיר ממלך הנגב שהוא מלך מצרים באר
 שיהיה עם מלך הצפון שהוא מלך וסביבותיה וכל הענין ההוא
 והנה בפרשה ההיא מבואר באר היטב ענין המלחמות שעברו על שני
 המלכים האלה רצוני לומר מלך הנגב ומלך הצפון קודם חרבן הבית
 השני וגם אחרי כן והצרות שבאו על ישראל בזמנים הנזכרים כמו
 שאתה רואה בספור המלחמות מתחלת הענין עד וחללו המגדל המעון
 והסירו התמיד ונתנו השקוץ משומם הוא חרבן הבית ואמרו וזרועים
 ממנו יעמדו וחללו המקדש המעון רמז למה שידוע בספרים גם כן
 הזכירוהו רבותינו ז"ל כי לא היה מלך הצפון שם בירושלים ועל ידי
 שריו וחילותיו היה החרבן ומרשיעי ברית יחניף הם קצת ישראל
 היוצאים מן הכלל בחברת ובסוף נלוו עליהם רבים מעמי הארץ
 בחלקלקות ועם יודע אלהיו יחזיקו ועשו הם הדבקים מעמנו באלהי
 האמת שידעו ובתורתו והבא אחרי כן ספור הצרות והגזרות המתמידות
 על גלותנו ביד שני המלכים והתגבר המלכות האחת וספר ממנה מה
 שנודע שעזב אלהי אבותיו ונתן שהיא מעוזי ארצו
 והמשילם בכל העולם וחלק להם ארצו במחיר רפואה שאמרו לו והנה
 השלימו ספור החרבן והתגברות מלך הצפון וחדשו הדת וחלקו ארצו
 לאדומי ראש הכומרים שלא יבין רק על חמדת נשים כי כומר הוא
 יפסיק מהם אל המלחמות העתידות להיות בניהם בעת קץ כי לא
 יתחדש עוד ענין בעולם ראוי להזכר אלא שני המלכים יעמדו על מתכנתם
 וישראל בגלותם עד התקרב הקץ ויהיה בהם מה שנאמר ובעת קץ
 יתנגח עמו מלך הנגב ואמר כי בעת ההיא יעמוד מכאל שרנו הגדול
 ונמלט ככל אשר נמצא כתוב בספר ואתה יודע מיום שחרב הבית
 השני במה נמלטנו ומי עמד עלינו לכלותנו והנה נתבאר על פני כל מתעקש
 באור חזק ואמיץ משתק כל חולק בגאלה העתידה והותרו מתוך הדברים
 מקשרי ספר דניאל הרבה על דרך כלל ונשוב עתה בע"ה לחפש על
 הקץ כי החפץ בכל מה שכתבנו היה על זה.
 השער הרביעי. ידענו כי הקץ הטוב והנכון היא המבואר
 מתורת משה רבנו ע"ה רצוני לומר קץ התשובה והעבודה אבל עם
 הענין אשר אנחנו בו הוא הקץ הרחוק והמובדל ממנו בעונותינו עד
 יערה עלינו רוח ממרום אבל קץ הימים והזמן רמוז בספר הזה במקומות

חמשה מהן שאמר במראה הראשונה ולקדישי עליונין יבלא ויסבר
 להשניא זמנין ודת ויתיהבון בידיה עד עדין עידנין ופלג עידן ודניאל
 לא הבין זה כמו שאמר שגיא רעיוני יבהלונני ומלתא בלבי נטרת
 ובקץ הנה בסוף הספר אחרונה אחרי שנאמר לו ובעת ההיא יעמוד
 מיכאל השר הגדול העומד על בני עמך והיתה עת צרה אשר לא
 נהיתה מהיות גוי עד העת ההיא ובעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא
 כתוב בספר ובסוף הענין כתיב ויאמר לאיש לבוש הבדים אשר ממעל
 למימי היאור עד מתי קץ הפלאות והיתה התשובה בזה כי למועד
 מועדים וחצי וככלות נפץ יד עם קדש תכלינה כל אלה והוא כמספר
 הראשון כי המועד והעידן אחים רק זה לשון יהודית וזה לשון ארמית
 וגם בזה אמר ואני שמעתי ולא אבין. ובמראה השנית בראותו הקרן
 הצעירה שהסירה מן שר הצבא את התמיד נשאל שם עוד מתי החזון
 התמיד והפשע שומם תת וקדש וצבא מרמס והתשובה בזה עד ערב
 בקר אלפים ושלוש מאות ונצדק קדש ובסוף הספר ומעת הוסר התמיד
 ולתת שקוץ שומם ימים אלף ומאתים ותשעים ועוד חשבון אחר אשרי
 המחכה ויגיע לימים אלף ושלוש מאות שלשים וחמשה ודע כי החכם
 ר' אברהם אומר שהימים האלה ימים ממש והוא מחפש בזה ספרים
 נכרים לפרש כי כך היה מעת הוסר התמיד עד החרבן השני ואשרי
 המחכה ויגיע פירש כי ככה יעמדו בצרה בסוף בבוא הגואל ואלה
 דברים קרים מאוד לא מצאנו בכתובים ימים הגיעו למלאת חדשים
 נזכרים בפרט אף כי שנה ושנתים ועוד מה טעם לחרבן הבית השני
 עתה כי על קץ הפלאות ידבר וכבר נתיחדה לו מראה בפני עצמה
 כמו שפרשתי ומה טעם לומר אשרי המחכה ויגיע לימים אלף שש
 מאות שלשים וחמשה אוי למי שיגיע להם שהם ימי הצרות ואלו היו
 למספר הזה התחלה היינו אומרים אשרי המחכה להשלים
 המספר הזה אבל אחרי אשר אין הספר רמז לראש המנין ההוא וכן
 סופן איננו נזכר אם כן אין ראוי לאמר אשרי המחכה לימים אלף
 של"ה כי אם בהגיעו אליהם בעצמם וכן הוא מפרש ערב בקר אלפים
 שלש מאות שהם ימים יעמדו בצרה עם טיטוס והנה תעמוד עליו
 הקושיא שאמרנו וקשה מזה כי על זה נאמר במראה ההיא כי לעת
 קץ החזון וכן הורם התמיד והשלך מקום מקדשו איננו רק החרבן ונצדק
 קדש איננו רק צדק עולמים וקדש הקדשים שהוא המשיח כי כן כתוב
 וכבר היו רבים מחכמי הדורות שחפשו על הקצים האלה והעלו חרם

להרמב"ן ז"ל.

כט

בידם מהם מי שנתפרסמה טענתו בעבור הזמן שהיה מקוה ומהם שדבריו מעידים בעצמם כי לא יהיה הדבר ולא יבא והחכם הנזכר גוזר כי דניאל לא ידע הקץ כאשר הוא אומר גם בפעם האחרונה ואני שמעתי ולא אבין ופירש והמשכילים יבינו בסוף בבוא הגאל לא עתה ואין תמה על אלו כי חכמי האמת רצוני לומר חכמי המשנה והתלמוד זכרם לברכה טעו בחשבונות כמו שאמרו תניא ר' נתן אומר מקרא נוקב ויורד עד תהום רבה שנאמר כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב לא כרבותינו שהם דורשין עד עדין עדנין ופלג עידן ולא כר' שמלאי שהיה דורש ותשקמו בדמעות שלישי ולא כר' עקיבא שהיה דורש עוד מעט אחת היא וכו' אמנם אני חושב כי טעותם היתה מצד רצון אלהים בהעלמת הקץ כאשר אמר ישוטמו רבים ותרבה הדעת לא מהיות הקץ סתום מאוד בספר הזה וסבת העלמה מתחלת מפני ארך הגלות והרחקת הקץ כמו שאמר ואתה סתום החזון כי לימים רבים, והנה אנחנו בדור הזה שפלי הקומה והיכולת ומעושי הדעות והשכל ונפשנו מרבה להכיל הגלות והצרות עד ששב לבנו כבשר המת שאינו מרגיש באיזמל איך נתנשא לפתוח פינו במספר הקץ ולידע ולהוציא הסוד הכמוס בספר החתום הזה אשר טעו בו האיתנים מוסדי ארץ אך מצד שאנחנו קרובים מהם לקץ על כל פנים ואיפשר גם כן שאנחנו קרובים לו באמת מצד האריכות הגדולה שעברה כבר אולי במלה הגזרה שנגזרה עליו להעלים אותו כי בטל טעם הסבה שעליו והוא כי לימים רבים ומפני שאמר ישוטמו רבים ותרבה הדעת נרמז לנו ממנו כי רשאין אנחנו לשוטט הקץ בספר הזה ולהרבות בו הדעות ומאמרו והמשכילים יבינו נלמוד כי בהתקרב הקץ יבינו המשכילים הרמיוות האלה, וטרם שנפתח פינו לדבר בענין הקץ אנחנו צריכים להתנצל ממה שאמרו חכמים ז"ל תפח רוחן של מחשבי קצין ואומר כי הכונה בזה ממה שאמרנו כי מהם ז"ל שיודעים אריכות הקץ אחריהם כמו שאמרו לר' עקיבא יעלו עשבים על לחייך ועדיין בן דוד אינו בא ואינם רוצים שיתגלה הדבר להמון פן יהיה זה רפיון בחלישות תקותם ועכשו בטלו ממנו הטענות האלה ממה שאנחנו באחרית הימים ושכבר היו אחרים מאנשי תורתנו שחברו בזה ספרים ולכן אין מגרעת לעם באמרנו גם אנחנו דעתנו בענין הזה אולי יהיה להם תוספת טובה ונחמה בהיות דברינו מסכימים אל הדעת וקרובים אל השכל בע"ה והנה בדברי חכמים

טעם על מאמרם תפח עצמן של מחשבי קצין שהיו אומרים כיון
שהגיע הקץ ולא בא אל תאמר שוב אינו בא אלא חכה לו שנאמר
אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא והכונה בזה מפני שהם יודעים
מאנשי דורותם שיחתרו בקץ לקרב אותו בזמן ההוא וירבו בו
המכשילות בין בהתקרב בין בהתרחק ויהיה הדחה לעמי הארץ בדבר
ולכן צריך להעלים ממנו עין אדם ולהיות מצפה לכלל הדבר והנה
דברנו אנחנו איננו מוזיק הרחקתו כאשר ספרנו ולא בטעם הזה מפני
שדברינו בקץ דברי שמא ואיפשר ואין אצלנו בו דבר ראוי לגזור עליו
גזרה אמתית ולאמר בו מאמר חלוט שהוא ככה כי אין אנו נביאים
לאמר כן בסודות האלהים אבל אנחנו מקוים אל הזמן שיבא ונאמין
בכלל הדבר ומן תיקון הדברים והמועדים בפירושו נאמר שמא כדברינו
כן הוא וברוך היודע אמת. דע יעורך האלהים ויגלה לך כל סתום
כי דעתנו הסכימה עם קצת ראשונים במספר שבסוף ספר דניאל
שהוא חשבון קץ הגאולה ועת הוסר התמיד הוא יום חרבן הבית
שהוסר לגמרי ואיננו בחצי השבוע שהשבית זבח ומנחה כי אז לא
הוסר וימים הכתובים בכאן הם שנים כמו ימים תהיה גאלתו ואמרן
בלשון ימים לרצותו בסתימת החוון ואמר כי מעת הוסר התמיד בחרבן
הבית עד תתי השקוץ שהסיר אותו שמם וכלה מן העולם שנים אלף
מאתים ותשעים כי אז יתגלה משיח בן אפרים אשר אנחנו מקבלים
בענינו ויתן השקוץ שמם ונאמר עליו בקבלה בפרקי היכלות כי
ארבעים שנה ילך ויקבץ מן הנדחים וילחם מלחמות וימות במלחמות
גוג עד שיתגלה משיח בן דוד וינצח אותם ויאספנו אוסף שלם ויטהר
אותנו ואז נמלט ככל הנמצא כתוב בכל ספרי הנביאים והימים האלה יהיו
חמש שנים ואלה הם מ"ה ימים הנוספים באשר המחכה ויגיע לימים אלף
שלש מאות שלשים וחמשה ועל דעת התלמוד שדורש מן ולתת
שקוץ שומם שהועמד צלם בהיכל יהיה מקרא קצר כלומר מעת שהוסר
התמיד ושנתן תחתיו שקוץ שומם עד קץ הפלאות שאתה שואל ימים
אלף ר"ץ ור' אברהם השיב אם הם שנים איך יחכה אדם אלף שנים
ויגיע וכתוב ימי שנותנו בהם שבעים שנה והנה אין טעם בשאלה
הזאת כי יתכן היות הדבר לכלל העם כי אשרי הדור מהן המחכה
ויגיע לימי הגאלה ויתכן עוד כי זמן אלף ר"ץ ידבר כי אשרי המחכה
מן הדור ההוא ויגיע לימים עוד מ"ה שתהיה הגאלה שלמה וכל הארץ
שוקטת ושלוה והנה שני הפסוקים מתחברים כהוגן לימי הגאלה ועל

דעתנו רמו כי כל מחכה יגיע לזמן ההוא כי חסיה נפשו בשם ואף
 המתים בגלות כי יקיצו ויראו הגאולה.
 ודע כי חכמי המשנה מעידים בביאור כי... תפסה מלכות על אנשי
 בית שני בנצחם את היונים מזמן מאתים ושש שנה קודם החרבן
 וכשתוסיף המספר הזה על אלף של"ה שהוא קץ גאלתנו השלמה נמצא
 שעמדנו תחת יד רומה ושכניה אשר מכרה אותנו להם אלף תק"ם
 שנה כי שנת אלף של"ה בה תהיה גאלתנו שלמה אשרי המגיע אליה.
 ודע כי הגלות הראשון שהיה לעמנו הוא הנזכר בין הבתרים והיה
 עד שובם לארץ ארבע מאות וארבעים שנה כי הכתוב ועבדום וענו
 אותם ארבע מאות שנה אלה ימי הענוי והגלות ביד אחרים ודור רביעי
 ישבו הנה זה קץ לשובם לארץ ושם במעמד הנכבד ההוא רצוני לומר
 בין הבתרים נרמו לאבינו ע"ה שעבוד הארבע מלכיות כמו שחכמים ז"ל
 מבארים בתלמוד ובבראשית רבה תמיד וכשאתה עושה עידן אחד של
 ת"מ שנה ושני עידנין של תת"פ וחצי עידן של ר"כ יהיה הכל אלף
 תק"מ שנה לפיכך נאמר לדניאל כי מיום התגבר החיה הרביעית
 אנחנו נתנים בידה עידן עידנין ופלג עידן שהן שלשה מועדי הגלות הראשון
 וחצי מועד והם כאשר ביארנו אלף תק"מ ובמראה הזאת לא דבר על
 יום הסרת התמיד רק על ממשלת החיה הזאת כאשר מפורש בפשט
 הכתובים וכן במראה האחרונה בהיותו מדבר על מלך הצפון ועל קצו
 נתן כזמן הזה מועד מועדים וחצי ואצלי ידוע כי ידוע היה לדניאל כמה
 ימי המועד והעידן כי הבין הסוד שפרשנו אכן לא היה מבין הקץ
 מפני שלא היה נודע מתי התחיל המלכות ההיא ואני אומר באולי כי
 בחלקו המספרים בשם מיוחד ולא אמר שלשה מועדים וחצי נרמו לנו
 כי היינו ראויים להגאל במועד הראשון או לסוף השלשה והיה האלהים
 מצפה לתשובתנו אליו ולטובתו אלינו ומפני שנהגנו כמנהגנו נתן דינו
 המוצדק ומשפטו האמתי להניחנו אל תכלית הקץ כי כן ראוי לכמונו
 היום וכן היה דעת החכמים ז"ל שהרבה קצים נגזרו מתחלה לגאלתנו
 העתידה ותבין זה ממקצת דבריהם וממקצתם עצמם ז"ל שהיו מאמינים
 בגאולה שתהיה בימיהם לראותם צמיחת קרן לישראל כמעט.
 ומראה הערב והבקר אשר נאמר במראה השנית שהוא ערב בקר
 אלפים ושלש מאות כי אז יצדק קדש קרא תחלת מלכות בימי המשיח
 הראשון והוא דוד המלך ע"ה בקר וסוף ימי הגלות ערב ואמר כי אז
 יצדק קדש והוא המשיח כמו שנאמר עליו ולמשוח קדש הקדשים ומלת

יצדק כי ישוב הקדש לצדקו ופי' הכתוב כי שאל אחד קדוש לפלמוני
 המדבר כדי שישמע דניאל עד מתי החזון חזון התמיד שישוב אחרי
 הוסר על יד הקרן הצעירה הנזכרת שהוא מלך רומה ועד מתי הפשע
 שומם תת כי שומם אצלי תאר ועד מתי קדש וצבא השמים והכוכבים
 מרמס ברגליה כמו שכתוב ותרמסם ומלת עד מתי כאומר עד מתי
 נצפה החזון התמיד ושינתן הפשע שומם ועד מתי יהיה הקדש וצבא
 מרמס ויתכן שאיננו מלה מושבת בכאן וכמוהו עד מתי קץ הפלאות
 והנה לא ישאל כמה ימי החרבן רק מתי ישוב היושר והקדש לאיתנו
 והיתה התשובה לזה כי עד ערב אלפים ושלוש מאות שנה מבקר מלכות
 הקדש הוא החזון ואז יצדק הקדש ותשוב העטרה לישנה וענין התשובה
 הזאת כי מן הבונה בית התמיד הרבשון והוא דוד מלכנו ע"ה כי הוא
 הכין הכל ועל שמו נקרא כמו שדרשו ז"ל ראה ביתך דוד והוא שנתן
 הפשע שומם כי הוא הכרית כל זכר באדום עד שיקום המשיח תחתיו
 מבניו יהיה כמספר הזה וזה כדרך נבואת בלעם על פי' חכמי ישראל
 ז"ל שדבר על שני המשיחים האלה האב והבן שיחיש האלהים גאלתו
 ונראה אותם במהרה בימינו וכאשר תחקור על המספר הזה ותקח מ'
 שנה שמלך דוד ע"ה עם ת"י ימי הבית הראשון ועם ת"ץ ימי גלות
 ובית שני ותוסיף אותם על אלף של"ה שמן החרבן עד משיח בן דוד
 תמצא שהם אלפים קקע"ה ויחסר ממספר הכתוב כ"ה כי אם אמר
 עד אלפים ושלוש מאות היה עד סוף החשבון אבל באמרו עד ערב
 יגיע כי הוא קרוב לסוף המספר ולא יבא עד קצו ויותר קרוב אלי
 שזה המספר מעת דרוך הכוכב עד קום השבט רצוני לומר מיום הולד
 המשיח הראשון עד הולד המשיח השני והוא עת הגלותו לעדתנו ואם
 תחשוב שבעים שנה לאדננו דוד כי בן שלשים היה במלכו עד המספרים
 הנזכרים עד זמן אלף ש"ל לאחר חרבן שני כי אז יבא הגואל הזה
 נינו כאשר הזכרנו למעלה יהיו אלפים ושלוש מאות נכונים גם זה לא
 הבין דניאל כמו שכתוב ואשתומם על המראה ואין מבין כי לא ידע
 תחלת המספר מה נקרא בקר והנה בסוף הספר כאשר נתבאר לו כי
 מיום החרבן עד בוא הגואל הזה רצוני לומר משיח בן דוד אלף של"ה
 או הבין כל המראות כי הוסיף מדעתו קודם החרבן כ"ו שנה עד השלימו
 עידן עידנין ופלג עידן שהוא מועד מועדים וחצי למלכות החיה ההיא
 הידועה שכבר ידע סוד המועדים רק לא הבין תחלת זמנם בראשונה
 וכן הוסיף עתה על ימי החרבן שנים עד השלימו אלפים ושלוש מאות

להרמב"ן ז"ל.

לג

ומצא החשבון יוצא אל תחלת המלכות הנבחרת הזאת ואשר היה המלאך אומר בכל עת שאלתו לך כי סתומים הדברים בעבור שלא יהיו הדברים מובנים ואחרי כן אמר ומעת הוסר התמיד ואשרי המחכה ויגיע כאלו דבר על ענין אחר לא על תשובת שאלותיו והנה התיר לו כל ספקותיו אף במראות הראשונות שלא היו לריק.

אכן כל אחת מוספת ביאור על הברתה כאשר תראה בענין המלכיות כי בראשונה לא ידע מהם רק שיהיו ארבעה ובשנית הוסיפו לו ביאור כי הם מדי ויון גם בחיה הנסתרת שלא היה לה מתחלה צורה ידועה הראה עתה במראה השנית כי היא קרן אחת מן הצפור שהוא יון ונאמר לו בה קץ ימים לא הבין אותו ובמראה השלישית נתבאר לו הכל בענין המלכיות גם בקצם הנעלם הכל נתפרש לו עתה במראה הזאת כי על זה כתב דבר נגלה לדניאל כלומר שאיננה כמראות הראשונות שלא הבין מהם הקץ כי זה תחלת הפרשה והבא אחרי כן בימים ההם אני דניאל וביום עשרים וארבעה לחדש הראשון שב לבאר מתי היתה והאיך באה אליו המראה הזאת שנגלה ממנה דבר לדניאל והנה עתה הוגד לו הכל כמסתר פנים ממנו ונסתם הדבר בלשון ימים וכל זה להיות ענין נעלם מבני אדם רק הבטיח המשכילים שיבינו בהתקרב העת.

והנני מחזק הענין הזה עם ביאורו בדברי סמך שהדעת נוטה להן והשכל מורה בקירובם והוא כי חשבתי שנות עמידת ישראל בארץ וראיתי כי הם כמספר אשר יגלו ממנה שזה ממה שאמרו מדה כנגד מדה והנה עמדו בארץ ת"מ שנה קודם בנין הבית הקדש ות"י שנה בהיותו קיים ונפקדו ועלו ברשיון כורש י"ט שנה קודם בנין הבית השני ות"כ שנות עמידתו הרי אלף מאתים ותשעים כמספר שאמר דניאל בגלות כי שנת תשעים בה תהיה גאלה ובה ישובו לארץ כאשר גלו ממנה בשנת תכ"א לבנין השני והנה העמידה בארץ והגלות ממנה שוים במספר בלא חסר ויתר והענין הזה מדברי רבותינו נתגלה סודו שהם דורשים אותו מן הכתוב אמרו ז"ל אדמתכם לנגדכם זרים אוכלים אותה כנגדכם זרים אוכלים אותה ועוד אומר כי כנגד ארבעים של מדבר הם תוספת ארבעים וחמש האמורים באשרי המחכה ויגיע כי הארבעים מהם למלחמות המשיח הראשון כמו שפרשנו מדברי הקבלה והוא העומד לנו במקום משה רבנו לגאלה והחמש שנה למהר הארץ ולחלק אותה לשבטינו כענין שהיו בימי יהושע ימים רבים מהם והנה זה סמך הגון ונאה.

ועוד לי סימן טוב ויפה מתוקן ומקובל שחשכתי באותיות בגימטריא ומצאתי כי וענ"ו אות"ם ארב"ע מאו"ת שנה עולה אלף רצ"ג כי אתם חסר ו"ו והוא כמנין הגלות עם תוספת חצי השבוע שנאמר בו וחצי השבוע ישבית זבח ומנחה שהוא מזמן העינוי באמת כי אלף רצ"ג הוא.

והנה לפי שכרת האלהים ברית עם אברהם להטיב לו ולורעו והודיעו ענין הגלות כמשייר במתנתו ואמר לו ידוע תדע נאמר לו הגלות הראשון וחשבונו בפירוש והאחרים ברמו כמו שדרשו ז"ל בפסוק והנה אמה חשכה גדולה נופלת עליו וגם מספר הקץ בו ברמו כי כן יאות לפי הענין ואולי הרמו אשר יעדנו לו בתחלת דברינו מפרשת כי תוליד בנים הוא מפסוק בצר ל"ך ומצאו"ך כ"ל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלהיך וגו' כי אם תספור יעלה בידך לחשבון הגימטריא אלף רצ"ג א כמספר אשר מן החרבן השני הנרמו בפרשה עד ביאת הגואל הראשון משיח בן אפרים כי אז בשנה ההיא הנוספת בחשבון יתקיים בנו ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו וזאת תחלת גאלתנו האמתית כשנשוב לשמוע בקול האלהים יתעלה שמו יחיש גאלתנו ויאמר די לצרותינו כי הוא לבדו אלהי הרחמים אין קץ לפני רצונו ולא מועד וימים ידריכנו בנתיב עבודתו ונראה אור בהיר בתורתו ובחסדיו הרבים נחזה מופת ואות בהתקרב קץ הפלאות, אמן.

נשלם חשבון קץ הגאלה לרב ר' משה בר נחמן זצ"ל.

ברוך רחמנא דסייען.



איסור השנת גבול ידוע. ושארית ישראל לא יעשו עולה לחזור
ולהדפיסו בין במדינה זו בין במדינה אחרת.

כתבת המו"ל :

J. LIPSCHITZ,
1, Finch Street, Brick Lane, E.
LONDON, ENGLAND.



8
6

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.



02. 3382

"THE BOOK OF REDEMPTION."

ספר הגאולה.

(dealing with the future redemption)

OF

Rabbi Moses Ben Nachman.

Edited from

a manuscript of the British Museum

BY

JACOB LIPSCHITZ,

Antiquarian Hebrew Bookseller.

I. Narodiczky, Printer, 48, Mile End Road, E.

